

Enslige mindreårige asylsøkere

Enslige mindreårige asylsøkeres rettigheter etter FNs barnekonvensjon og
rettighetenes gjennomføring i norsk rett

Kandidatnummer: 439

Veileder: Ken Uggerud

Leveringsfrist: 25.04.2006

Til sammen 15 342 ord

24.04.2006

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>INNLEDNING</u>	<u>1</u>
1.1	Avgrensning av oppgaven	1
1.2	Enslige mindreårige asylsøkere	2
1.3	Fakta	2
1.4	Aldersundersøkelse	3
<u>2</u>	<u>KILDER</u>	<u>5</u>
2.1	FNs barnekonvensjon	5
2.1.1	Hvem er rettssubjekt etter konvensjonen?	6
2.1.2	Statenes ansvarsområde	7
2.1.3	Kontrollorganer	7
2.2	Flyktningkonvensjonen	8
2.3	Utlendingsloven	9
2.4	Øvrige sentrale kilder	9
2.5	Forholdet norsk rett og internasjonale konvensjoner	10
<u>3</u>	<u>TO GENERELLE PRINSIPPER</u>	<u>13</u>
3.1	Vern mot forskjellsbehandling	13
3.2	Barnet beste	15
<u>4</u>	<u>RETTIGHETER ETTER BARNEKONVENSJONEN</u>	<u>17</u>

4.1 Barnekonvensjonen artikkel 22 første ledd	17
4.2 Rett til alternativ omsorg	18
4.2.1 Vergemål	18
4.2.2 Retten til advokat og dennes forhold til vergen og den mindreårige	27
4.2.3 Barneverntjenesten	29
4.2.4 I mottak	31
4.3 Familiegjenforening	33
4.3.1 Barnekonvensjonen	33
4.3.2 EMK artikkel 8	34
4.3.3 Utlendingsloven med forskrift	36
4.3.4 Saksbehandling	37
4.3.5 Familiegjenforening i hjemlandet	37
4.4 Retten til å bli hørt	39
4.4.1 Barnekonvensjonen	39
4.4.2 Norsk rett	40
4.5 Retten til skolegang	43
4.5.1 Grunnskoleopplæring	44
4.5.2 Videregående opplæring	45
4.6 Religionsfrihet	46
4.6.1 Norsk rett	47
<u>5 SAMMENFATNING OG VURDERINGER</u>	<u>49</u>
<u>LITTERATURLISTE</u>	<u>53</u>

1 Innledning

1.1 Avgrensning av oppgaven

Denne avhandlingen omhandler rettigheter som enslige mindreårige asylsøkere har etter norsk og utenlandsk rett. Jeg vil i oppgaven først og fremst ta utgangspunkt i FNs konvensjon om barns rettigheter av 20. november 1989, og deretter gå til norsk rett og se hvordan rettighetene er gjennomført der.

Enslige mindreårige asylsøkere er en utsatt og sårbar gruppe som har særlig behov for det vern barnekonvensjonen gir. Disse barna er uten nettverk og noen til å ivareta deres interesser. I tillegg til å være alene, har de også ofte opplevd vanskelige og vonde ting før de ha ankommet landet og søkt asyl. Å skape et tilstrekkelig vern overfor disse barna er en stor og sammensatt oppgave. Rettighetene spenner fra de rettigheter som relaterer seg direkte til behandlingen av selve asylsaken, til rettigheter barna har mens de oppholder seg i landet mens asylsaken behandles, og endelig til rettigheter som inntreer etter at barna har fått innvilget opphold.

Jeg har ikke behandlet alle rettigheter gitt gjennom barnerettskonvensjonen, men har valgt ut enkelte emner til grundigere gjennomgang. De rettigheter jeg har valgt å fokusere på er retten til alternativ omsorg, familiegjenforening, skolegang, retten til å bli hørt og retten religionsfrihet. Disse rettighetene kan gi et greit bilde på hvor varierte rettigheter det er snakk om på området. Dette er rettigheter som kommer inn på ulike stadier av asylprosessen, og de gir således en liten oversikt av det spenn av rettigheter som er knyttet til enslige mindreårige asylsøkere.

1.2 Enslige mindreårige asylsøkere

En mindreårig asylsøker er en person under 18 år som søker asyl. Flyktningkonvensjonen av 28. juli 1951, som er tiltrådt av Norge, setter ingen aldersgrenser for hvem som kan søke asyl, jf. artikkel 1. Noen slik begrensning finnes heller ikke i norsk intern lovgivning.

I kategorien av mindreårige asylsøkere skiller man mellom mindreårige som ankommer landet sammen med foreldre eller andre som utøver foreldreansvar, og mindreårige asylsøkere som ankommer landet uten noen som utøver slikt ansvar. I forskrift til utlendingsloven § 55 er en enslig mindreårig asylsøker definert som: ”..søker under 18 år som er kommet til riket uten foreldre eller andre som utøver forelderansvar for søkeren”. Etter norsk rett anses også personer under 18 år som kommer til landet sammen med andre slektinger, for eksempel tanter, besteforeldre og søsken som enslige dersom følgepersonen ikke har foreldreansvaret.¹ Dette er en videre definisjon enn den FN legger til grunn.

De enslige mindreårige asylsøkerne kan igjen inndeles i to grupper: Enslige mindreårige med tilknytning til Norge, det vil si som har nær familie i Norge som kan være aktuelle som omsorgsperson for søkeren, og søkere uten slik tilknytning.

Det hender at barn som kommer til Norge sammen med sine foreldre eller foresatte, blir overlatt til seg selv etter ankomst. Disse barna regnes i utgangspunktet ikke automatisk som enslige mindreårige asylsøkere. Rutinene er i første omgang å prøve å oppspore barnas foreldre/foresatte.²

1.3 Fakta

Krig, nød, forfølgelse av enkelte samfunnsgrupper og lignede er forhold som kan gjøre det nødvendig å forlate sitt hjemland og søke beskyttelse hos en annen stat. I denne gruppen av

---

¹Utlendingsdirektoratet november 2000: *Faglige retningslinjer for arbeidet med enslige mindreårige i statlig mottak.*

² Utlendingsdirektoratet: *Rundskriv UDI 2005-049 – ASA.*

flyktninger finnes det mindreårige som flykter uten følge av foresatte eller andre omsorgspersoner. Mange av disse har ikke fattet denne beslutningen selv.³ Årsaken til at de ender opp som asylsøkere i Norge kan være en konsekvens av tilfeldigheter, mens det i andre tilfeller kan være at den mindreårige har blitt sendt for å søke asyl av familien. For mindreårige kan det være lettere å få opphold, og familien kan da siden søke familiegjeningforening.

De siste årene har det vært en nedgang i antall mindreårige asylsøkere til Norge. Tall som ligger til grunn for en statistikk utarbeidet av Utlendingsdirektoratet tar utgangspunkt i oppgitt alder ved ankomst til Norge. Hvor mange som reelt sett er mindreårige fremgår ikke av Utlendingsdirektoratets statistikk, men aldersundersøkelser i 2004 viste at kun 18 prosent av de som oppga å være under 18 år, faktisk var det.³ I 2003 var det 916 personer som oppga å være mindreårige asylsøkere. I 2004 var tallet sunket til 424.⁴ Ved årsskiftet 2005 var det registrert 119 enslige mindreårige asylsøkere bosatt i mottak beregnet for denne gruppen. Av disse var 111 under 18 år.⁵ Nedgangen kan forklares med den generelle nedgangen i antall asylsøkere i perioden.

1.4 Aldersundersøkelse

Nedgangen i antall mindreårige asylsøkere kan videre ha sammenheng med at det i 2003 ble innført adgang til aldersundersøkelser. I løpet av 2005 ble 222 personer aldersundersøkt, og av disse er 179 personer antatt å være 18 år eller eldre.⁶

Grunnen til at mange oppgir å være under 18 år er at denne gruppen har flere rettigheter og blir prioritert under behandling av asylsøknaden. Det er også særlige begrensninger for retur av mindreårige til hjemlandet. Praksis er at asylsøkere under 18 får oppholdstillatelse

---

³ UDI: <http://www.udi.no/templates/Page.aspx?id=5286>.

⁴ UDIs hjemmesider: <http://www.udi.no/templates/Page.aspx?id=5286>.

⁵ UDIs hjemmesider: <http://www.udi.no/templates/Uttalelse.aspx?id=704.0>.

⁶ UDIs hjemmesider: <http://www.udi.no/templates/Uttalelse.aspx?id=7040>.

dersom myndighetene ikke greier å finne omsorgspersoner de kan reise tilbake til. Dette gjelder selv om de i mellomtiden har fylt 18 år.⁷

Ordningen med alderstesting er ikke regulert i lov eller forskrift. Retningslinjer finnes i rundskriv gitt av Utlendingsdirektoratet: 2004-028 ASA. I forslaget til ny utlendingslov er det foreslått at man innfører lovhjemmel for alderstesting.

Aldersundersøkelsen er frivillig, og skal tilbys søkeren dersom det er tvil om alderen. Aldersundersøkelsen har sammenheng med den plikt søkeren har til å medvirke til å avklare sin identitet etter utlendingsloven § 37. Alder anses som en del av søkerens identitet, og hvor søkeren ikke kan dokumentere dette, eller det er tvil om oppgitt alder er riktig, kan aldersundersøkelse tilbys. Aldersundersøkelse kan ikke kreves av søkeren selv. Beslutning om å tilby/ikke tilby aldersundersøkelse er en prosessledende beslutning, og kan ikke påklages, jf. forvaltningsloven § 2 første ledd bokstav b.⁸

Myndighetene fremhever at alderstesting er frivillig, og samtykke fra søkeren og vergen er påkrevd.⁹ Frivillighetsaspektet modifiseres derimot gjennom den praksis at myndighetene normalt vil se bort fra søkerens anførsel om at vedkommende er mindreårig dersom han eller hun ikke samtykker til alderstesting. Dersom søkeren ikke samtykker, vil det kunne få den betydning at søkerens troverdighet svekkes i forhold til asylsaken.¹⁰ At undersøkelsen er frivillig innebærer derfor i realiteten kun at ingen direkte kan tvinges. Det såkalte frivillighetsaspektet ved undersøkelsen er foreslått videreført i lovhjemmelen. Utvalget uttaler at det ikke finner grunn for å innføre tvungen alderstesting.¹¹

Resultatet av aldersundersøkelsen skal ikke nødvendigvis anses som søkerens riktige alder, men vise en ”mer korrekt” alder enn den som søkeren har oppgitt. Ved mangel av andre holdepunkter vil resultatet av aldersundersøkelsen være et tungtveiende moment ved

---

⁷ Artikkel av Trygve G. Nordby, direktør i Utlendingsdirektoratet 22.07.03.

⁸ Rundskriv UDI 2004-028 ASA.

⁹ Utlendingsdirektoratets saksbehandlingsrutiner for enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger.

¹⁰ Rundskriv UDI 2004-028 ASA.

¹¹ NOU 2004:20 kapittel 13.3.4.6.

vurderingen av hva som skal anses som søkerens korrekte alder. Målingene skjer gjennom tannundersøkelser og røntgen av håndledd. Hvis resultatene av de to undersøkelsene ikke er i overensstemmelse skal den yngste alderen legges til grunn.¹²

Rutinen med alderstesting har blitt kritisert fra flere hold da man mener at denne metoden ikke gir sikre nok resultater. Flere fagmiljøer har uttalt at alderstestene er upresise. Blant disse er Rikshospitalets overlege Jostein Westvik. Rikshospitalet utfører ikke alderstesting av den grunn at de anser dem for upresise siden standardavviket er for stort.

Standardavviket er på hele 15 måneder, og det kan få store konsekvenser dersom en ikke tar hensyn til dette.¹³ Mennesker utvikler seg også ulikt både på grunn av etnisitet og individuelle forskjeller, og man må derfor legge inn en sikkerhetsmargin når slike tester benyttes. En slik sikkerhetsmargin mener Både Redd Barna og NOAS (Norsk organisasjon for asylsøkere) at ikke i tilstrekkelig grad blir lagt til grunn.¹⁴

Det er i dag Ullevål universitetssykehus som foretar skjeletttesting av mindreårige asylsøkere, men sykehuset vurderer nå å trekke seg fra ordningen på grunn av at sykehuset er lei av å bli kritisert for metoden.¹⁵

2 Kilder

2.1 FNs barnekonvensjon

Konvensjonen er til for å sikre barns rettigheter. Den ble ratifisert av Norge 8. januar 1991, og trådte i kraft for Norges del 7. februar 1991. I 2003 ble konvensjonen inkorporert i norsk

---

¹² Rundskriv UDI 2004-028 ASA.

¹³ Olga Stokke: *Barn gjøres til voksne*. Artikkel publisert i Aftenposten 30.03.2000.

¹⁴ Sissel Elisabet Helmsen: *Behov for kartlegging*, Redd Barna nyheter 31.10.2005 http://www.reddbarna.no/default.asp?V_ITEM_ID=8186.

¹⁵ Olga Stokke: *Barn gjøres til voksne*. Artikkel publisert i Aftenposten 30.03.2006.

lovgivning gjennom menneskerettighetsloven av 21. mai 1999. Konvensjonen inneholder i stor grad sivile og politiske rettigheter som til en viss grad dekkes av de andre mer generelle menneskerettighetskonvensjonene som er inntatt gjennom menneskerettighetsloven. Barnekonvensjonen supplerer disse konvensjonene med regler som særlig skal sikre barns behov.

2.1.1 Hvem er rettssubjekt etter konvensjonen?

Rettssubjekt etter konvensjonen er ”ethvert menneske under 18 år, hvis ikke barnet blir myndig tidligere etter den lovgivning som gjelder for barnet”, jf. konvensjonens artikkel 1. Hva som ligger i begrepet myndig fremgår ikke av bestemmelsen, og dette er opp til den enkelte stat å angi i sin interne lovgivning. I Norge er myndighetsalderen 18 år etter vergemålsloven § 1 annet ledd. Dersom barnet etter sitt lands lovgivning blir myndig før fylt 18 år, kan man etter konvensjonen anse personen som myndig også i Norge. Mye taler likevel for at man bør la alle under norsk myndighetsalder få det vern som barnekonvensjonen gir.¹⁶ Dette av den grunn at alle under 18 år bør ha rett på særskilt vern, og det kan også virke urimelig å la hjemlandets myndighetsalder påvirke hvilke rettigheter barnet skal få etter norsk rett. En slik praksis vil kunne føre til en forskjellsbehandling det være vanskelig å begrunne.

Konvensjonen gjelder ”ethvert barn” som oppholder seg i Norge jf. art. 1. Å skille mellom barn etter oppholdsstatus ble drøftet under forarbeidene til barnekonvensjonen, men en slik løsning ble ikke vedtatt.¹⁷ FNs Barnerettighetskomité har klart uttalt at barn som er i en stat på ulovlig grunnlag skal ha de samme rettigheter som andre barn.¹⁸ Barna har ofte selv ikke skyld i sin situasjon, og det vil være urimelig å ramme barna på grunnlag av voksnes handlinger.

---

¹⁶ NOU 2004:16 s. 338.

¹⁷ Anne Margrete Grøslund: *Barnekonvensjonen: Rettigheter for barn i Norge*. Redd Barna 1993 s. 211.

¹⁸ NOU 2004: 16 s. 325.

2.1.2 Statenes ansvarsområde

Statens ansvarsområde er ethvert barn innenfor deres jurisdiksjon, jf. art. 2 nr. 1.

Utgangspunktet er at den som oppholder seg i et land faller inn under landets jurisdiksjon.

Alle barn som oppholder seg i Norge er dermed under landets jurisdiksjon. Å høre inn under et lands jurisdiksjon innebærer at man får rettigheter og forpliktelser etter landets lovverk, og at man hører inn under landets domsmyndighet.

2.1.3 Kontrollorganer

Barnekonvensjonens artikkel 44 bestemmer hvordan det skal føres kontroll med at statene oppfyller sine forpliktelser etter konvensjonen. Partene skal sende inn rapporter til den kontrollkomité som er opprettet etter artikkel 43. Rapportene skal inneholde oversikt ”over de tiltak som de har vedtatt og som iverksetter rettighetene anerkjent i konvensjonen, og om den fremgang som er gjort når det gjelder å nyte godt av disse rettigheter”, jf. artikkel 44 nr. 1. Første rapport skal etter nr. 1 bokstav a sendes inn innen to år etter at parten tiltrådte konvensjonen. Deretter skal partene rapportere hvert 5 år, jf. bokstav b.

Noen klageordning etter konvensjonen på lik linje med klageadgangen etter den europeiske menneskerettighets konvensjon (EMK) er ikke etablert. Kontrollkomitèen har selv opprettet et system: ”urgent action procedure”. Dette innebærer at dersom komitèen finner at det foreligger kritikkverdige forhold, kan den ta kontakt med medlemsstaten og be om redegjørelse for forholdet. Komitèen kan også foreta besøk i vedkommende land.¹⁹

At det finnes et tilsynsorgan kan ha betydning for konvensjonens gjennomslagskraft. Der det finnes uavhengige organer som fører kontroll med at konvensjonens bestemmelser etterleves, legges det press på partene til å overholde sine forpliktelser. Norge har interesse av å overholde sine folkerettslige forpliktelser, og det har skjedd at lovgivningen har blitt endret etter kritikk fra internasjonale tilsynsordninger. Et eksempel på dette er en sak hvor fritaksordningen i forbindelse med KRL-faget (Kristendom, religion og

---

¹⁹ Morten Ruud og Geir Ulfstein: *Innføring i folkeretten*. Tano Aschehoug 1998 s. 196.

livssynsorientering) i grunnskolen ble funnet å stride mot EMK.²⁰ Det samme må antas å kunne bli tilfelle dersom Norge anses for å bryte med bestemmelser i barnekonvensjonen.

2.2 Flyktningkonvensjonen

Flyktningkonvensjonen ble ratifisert av Norge 28. juli 1951, og trådte i kraft 22. april 1954. Konvensjonen inneholder en minimumsstandard for de rettigheter flyktninger har. Den inneholder ingen særlige regler for barn, men omfatter ”enhver person” som fyller vilkårene i artikkel 1A.

Flyktningkonvensjonen artikkel 1A angir hvem som skal anses som flyktning etter konvensjonen. Den samme definisjonen av flyktningbegrepet er lagt til grunn i utlendingsloven § 16 første ledd. En flyktning er en person som ”med rette frykter forfølgelse på grunn av rase, religion, nasjonalitet, medlemskap i en spesiell sosial gruppe eller på grunn av politisk oppfatning, befinner seg utenfor det land han er borger av, og er ute av stand til, eller på grunn av slik frykt, er uvillig til å påberope dette lands beskyttelse.”

Det finnes ingen organer som kan tolke flyktningbegrepet med bindende virkning. Rettskilder man kan støtte seg til i tolkningen er blant annet utlendingslovens forarbeider, FNs Høykommissær for flyktningers håndbok om flyktningkonvensjonen, og anbefalinger fra Høykommissæren, ”Position Papers”, som angår forhold i de enkelte land. Uttalelsene fra FN vil vanligvis tillegges stor vekt, men noen rett til å instruere medlemslandene har Høykommissæren ikke.²¹

En asylsøker er en person som har ankommet et land og søker asyl der. Dette innebærer at han søker om anerkjennelse som flyktning. For å få asylstatus må søkeren oppfylle

---

²⁰ Kommunal- og regionaldepartementet: Rundskriv F - 02-05.

²¹ Bunæs, Kvigne og Vandvik(red.): *Utlendingsrett*. Universitetsforlaget 2004 s. 200.

vilkårene for anerkjennelse som flyktning etter flyktningkonvensjonen artikkel 1A. Men også personer som ikke fyller vilkårene i artikkel 1A kan få beskyttelse. Alternativt til asyl finnes en bestemmelse i artikkel 33 som gir vern mot tilbakesendelse (non refoulement). Denne retten til beskyttelse gjelder uavhengig om personen har status som flyktning, og retten omfatter dermed flere enn de som har rett på asyl. Vernet etter artikkel 33 er inntatt i utlendingsloven § 15 første ledd: ”Utlending må ikke i medhold av loven sendes til noe område der utlendingen kan frykte forfølgelse som kan begrunne anerkjennelse som flyktning eller ikke vil være trygg mot å bli sendt videre til slikt område. Tilsvarende vern skal gjelde utlending som av liknende grunner som angitt i flyktningdefinisjonen står i en nærliggende fare for å miste livet eller bli utsatt for en umenneskelig behandling.”

2.3 Utlendingsloven

Utlendingers adgang til og opphold i riket reguleres av utlendingsloven av 24. juni 1988 nr. 64. Loven inneholder i tillegg til bestemmelser om opphold og arbeid en del prosessuelle bestemmelser. Utlendingsfeltet er et politisk ladet rettsområde, og loven er på flere områder dynamisk i forhold til hva som til enhver tid er Norges innvandringspolitikk. Mange av bestemmelsene er derfor rammebestemmelser som utfylles gjennom utlendingsforskriften. At mye er forskriftsregulert gjør at myndighetene raskere kan gjennomføre endringer. Dette har betydning både med tanke på at det politiske landskap endrer seg, og at det kan inntreffe situasjoner som påkrever endringer.

2.4 Øvrige sentrale kilder

Når et barn kommer til Norge uten noen som utøver forelderansvar overfor det skal det etter vergemålsloven av 22. april 1927 § 16 oppnevnes hjelpeverge for barnet. Man legger her til grunn at foreldrene ikke kan ”ivareta den umyndiges tarv”. Vet man at foreldrene er døde, skal det ikke oppnevnes hjelpeverge, men vergen etter § 6. Vergen skal, i mangel på annen foresatt, ivareta barnets interesser.

Kapittel 5 i barnelova av 8. april 1981 inneholder bestemmelser angående foreldreansvaret, og regulerer forholdet mellom den som har foreldreansvaret og barnet. Loven har blant annet regler om medbestemmelses- og selvbestemmelsesrett for mindreårige.

Barnevernloven av 17. juli 1992 gjelder for alle som oppholder seg i riket, herunder mindreårige asylsøkere, jf. § 1-2. Tiltak etter loven kan treffes overfor barn under 18 år, jf. § 1-3. Lovens formål er ”å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid,”... og ”å bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår.”, jf. lovens § 1-1 første og annet ledd.

Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova) av 17. juli 1998. regulerer retten til utdanning. Loven gjelder også for asylsøkere. Loven inneholder også bestemmelser om rett til fritak fra religionsundervisning.

UNHCR er en forkortelse for United Nations High Commissioner for Refugees, eller på norsk: FNs Høykommissær for Flyktninger. UNHCR ble opprettet av FN 14. desember 1950. UNHCRs oppgaver er å arbeide for å beskytte personer som er på flukt, og organet leder og koordinere arbeidet med flyktninger internasjonalt.²² I 1997 ble det av UNHCR utarbeidet retningslinjer for behandling av enslige mindreårige asylsøkere. Retningslinjene er i første rekke tenkt som interne retningslinjer, men har betydning for andre som forholder seg til lignende spørsmål og problemstillinger.

2.5 Forholdet norsk rett og internasjonale konvensjoner

Utgangspunktet etter norsk rett er at konvensjoner Norge ratifiserer ikke automatisk blir en del av norsk intern rett. En slik tankeretning kalles dualisme. Dette syn innebærer at det folkerettslige rettssystem ses på som et rettssystem atskilt fra den interne rett. Dualismens

---

²² UNHCRs nettsider: <http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/basics>.

motstykke er monisme. Etter dette syn ses folkeretten og den interne rett på som en del av det samme rettssystem.

Folkerettsregler må som en følge av det dualistiske prinsipp som hovedregel inkorporeres ved en egen rettsakt for å bli en del av norsk intern rett. I Norge er det tre ulike måter dette har blitt gjort på. Vi har for det første de konvensjoner som er inkorporert gjennom menneskerettighetsloven. For det andre har vi de konvensjoner som er inkorporert gjennom enkeltbestemmelser i særlovgivningen, for eksempel gjennom utlendingsloven § 4. Og endelig har vi diskrimineringsloven § 2 som gjør FNs rasediskrimineringskonvensjon til norsk intern rett. Hvordan konvensjonen er inkorporert vil kunne ha betydning for den vekt og gjennomslagskraft konvensjonen skal tillegges i tilfelle motstrid mellom intern rett og folkerett.

Hvor folkerettslige normer er transformert gjennom en intern rettsakt får den samme rettskildemessige vekt som transformasjonshjemmelen.²³ Dette vil si at hvor en folkerettslig bestemmelse er gjort til norsk rett gjennom lov har denne samme vekt som en tilsvarende annen norsk lov. Konvensjonene som er inntatt gjennom menneskerettsloven er i en viss særstilling. Dette fordi lovens § 3 inneholder en forrangsbestemmelse som innebærer at konvensjoner som er inntatt gjennom loven i tilfelle motstrid skal gå foran annen norsk rett. Konvensjonene inntatt gjennom menneskerettsloven anses for å inneholde så viktige og grunnleggende verdier at de ikke skal kunne forrykkes ved annen lovgivning.

FNs rasediskrimineringskonvensjon ble inkorporert gjennom diskrimineringsloven av 3. juni 2005. Loven trådte i kraft 1. januar 2006. I motsetning til menneskerettighetsloven inneholder denne loven ikke noen forrangsbestemmelse i tilfelle motstrid. Det kan derfor diskuteres om disse rettighetene er gitt en noe lavere rang enn de konvensjoner som er inntatt gjennom menneskerettighetsloven.

---

²³ Torstein Eckhoff, *Rettskildelære (5. utgave ved Jan E. Helgesen)*. Universitetsforlaget: Oslo 2002) s. 310.

I enkelte lover er det direkte uttalt at konvensjoner Norge har tiltrådt skal tas hensyn til ved anvendelsen av loven, jf. blant annet utlendingsloven § 4: ”Loven skal anvendes i samsvar med internasjonale regler som Norge er bundet av når disse har til formål styrke utlendingens stilling.” Av forarbeidene til utlendingsloven fremgår det at de internasjonale regler skal ha forrang i tilfelle motstrid med loven.²⁴ I Rt. 1995 s. 72 ble EMK artikkel 8 drøftet i forbindelse med gyldigheten av et utvisningsvedtak etter utlendingsloven § 30. Retten uttaler her at ”det er på det rene at bestemmelsen gjelder som en del av norsk lov, jf. utlendingsloven § 4.” Utlendingsloven inneholder også bestemmelser som samsvarer med Norges internasjonale forpliktelser. Eksempel på dette er at flyktningkonvensjonens bestemmelser om asyl, og vern mot tilbakesendelse er tatt inn som lovbestemmelser.

I 1994 fikk vi en ny grunnlovsbestemmelse, Grunnlovens § 110c. Denne fastslår at ”Det påligger Statens Mydigheder at respektere og sikre Menneskerettighederne.”, men det er usikkert om dette kan sies å være noe mer enn en løs prinsippbestemmelse. Bestemmelsen sier kun at menneskerettighetene skal respekteres og sikres, hva utfallet ved motstrid vi bli må løses gjennom andre kilder. Grunnlovsbestemmelsens annet ledd sier noe om hvordan målsetningen i første ledd skal nås: ”Nærmere Bestemmelser om Gjennemførelsen af Traktater herom fastsættes ved Lov.” 21. mai 1999 ble det vedtatt lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett.

Det diskuteres hvorvidt denne innføringen av grunnlovsbestemmelsen og menneskerettighetsloven i realiteten medførte noen endring i rettstilstanden. På mange rettsområder som strafferett og straffeprosess fantes det alt bestemmelser i lovverket som sikret at lovanvendelsen skulle skje i samsvar med de folkerettslige regler. Konvensjonene som nevnes i menneskerettighetsloven var således allerede viktige ved anvendelsen av norsk intern rett.²⁵ Det som særlig var nytt ved loven var forrangsbestemmelsen i § 3, som styrker menneskerettighetenes stilling i forhold til den vekt som skal tillegges andre folkerettslige forpliktelser i tilfelle regelkonflikt.

---

²⁴ Ot.prp. nr. 46 (1987-88) s. 189-190.

²⁵ Carl August Fleischer: *Folkerett 8.utgave*. Universitetsforlaget 2005 s. 383 flg.

Et utgangspunkt, som er en konsekvens av det dualistiske prinsipp, er at hvor det oppstår konflikt mellom internrettslige regler og folkerettslige regler, må folkeretten vike. Denne hovedregel modifiseres blant annet gjennom det prinsipp at norsk rett presumeres å være i overensstemmelse med folkeretten. Dette innebærer at det i situasjoner hvor det foreligger konflikt skal lovbestemmelsen tolkes innskrenkende dersom en ren anvendelse av ordlyden vil stride mot folkerettslige bestemmelser.²⁶

Det er antatt i teorien at dersom lovgiver bevisst har gitt en intern regel som strider mot en folkerettsbestemmelse må domstolene vise tilbakeholdenhet med å gi folkerettsregelen anvendelse. En plenumsdom inntatt i Rt. 2005 s. 833 gjelder menneskerettighetenes gjennomslagskraft overfor norsk rett. Her tilsidesetter Høyesterett ”en lovbestemmelse som bygger på en klar og sterk norsk lovgivervilje”, og fastslår at EMK artikkel 6 nr. 2 er til hinder for å anvende straffelovens § 195 tredje ledd. Dommen er omtvistet da mange mener Høyesterett her går for langt i å overprøve Stortingets lovgivningskompetanse.²⁷ Dommen angår menneskerettighetenes stilling, og det kan tolkes slik at Høyesterett her gir signaler på at menneskerettighetene skal ha større gjennomslagskraft enn øvrige folkerettslige forpliktelser. Resultatet må også ses i sammenheng med den forrangsbestemmelse som er gitt EMK gjennom menneskerettighetsloven.

3 To generelle prinsipper

3.1 Vern mot forskjellsbehandling

Barnekonvensjonen artikkel 2 lyder slik: ”De stater som er part i denne konvensjon, skal respektere og sikre de rettigheter som er fastsatt i denne konvensjon for ethvert barn

---

²⁶ Carl August Fleischer: *Folkerett 8.utgave*. Universitetsforlaget 2005 s. 360.

²⁷ Ken Uggerud, *Den andre bølge. Menneskerettighetenes tilfeldige tilværelse i norsk rett*. (Utkast til artikkel pr. 5. april 2006).

innenfor deres jurisdiksjon, uten diskriminering av noe slag og uten hensyn til barnets, dets foreldres eller verges rase, hudfarge, kjønn, språk, religion, politiske eller annen oppfatning, nasjonale, etniske eller sosiale opprinnelse, eiendomsforhold, funksjonshemming, fødsel eller annen stilling.” Også diskriminering på grunnlag av foreldre, verge eller familiemedlemmers stilling, virksomhet, meningsytringer eller tro er forbudt etter annet ledd. Bestemmelsen retter seg særlig mot flyktningbarn og innvandrere, da det nevnes diskriminering på grunnlag av rase, hudfarge, religion og lignende som klart vil være knyttet til personer av utenlandsk opprinnelse.

I norsk rett har vi ikke noe generelt lovfestet ikke-diskrimineringsprinsipp, men prinsippet om likhet for loven ligger til grunn i norsk rett. 1. januar 2006 trådte imidlertid diskrimineringsloven i kraft. Lovens formål er å ”hindre diskriminering på grunn av etnisitet, nasjonal opprinnelse, avstamning, hudfarge, språk, religion og livssyn”, jf. § 1. Loven gjør også FNs rasediskrimineringskonvensjon til norsk rett, jf. § 2.

Også gjennom inkorporeringen av andre menneskerettighetskonvensjoner er ikke-diskrimineringsprinsippet gjort til en viktig del av vår rett. EMK artikkel 14 forbyr diskriminering på grunnlag av for eksempel kjønn, religion, nasjonalitet og så videre i forhold til utøvelsen av de rettigheter og friheter som er fastlagt i konvensjonen. SP artikkel 26 fastslår at alle er like for loven og forbyr forskjellsbehandling.

I forhold til forvaltningen gjelder det ulovfestede prinsipp at personer som dekkes av den samme regel skal behandles likt.²⁸ Dersom forvaltningen bryter med dette prinsippet er det som utgangspunkt en ugyldighetsgrunn.²⁹

Ellers i den norske særlovgivningen er det også inntatt bestemmelser om ikke-diskriminering. Blant annet fastslår utlendingsloven § 3 at ”Dersom ikke annet følger av gjeldende rettsregler, har utlendingen under sitt lovlige opphold i riket samme rettigheter

---

²⁸ Torstein Eckhoff, Eivind Smith: *Forvaltningsrett 6. utg.* Universitetsforlaget 2001 s. 70.

²⁹ Torstein Eckhoff, Eivind Smith: *Forvaltningsrett 6. utg.* Universitetsforlaget 2001 s. 272.

og plikter som norske statsborgere”. Vi ser her at denne bestemmelsen har en snevrere rekkevidde enn hva for eksempel barnekonvensjonen har. I utlendingsloven er vernet begrenset til de som har lovlig opphold. Barnekonvensjonen gjelder ”*ethvert barn*”, jf. artikkel 2 nr. 1.

3.2 Barnet beste

Barnekonvensjonen artikkel 3 inneholder et prinsipp om at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger som vedrører barn. Det samme prinsippet er inntatt i barneloven § 48(saker om foreldreansvar), og i barnevernloven § 4-1 som sier at det skal legges avgjørende vekt på å finne tiltak som er til beste for barnet.

Artikkelen må tolkes slik at det skal skje en avveining mellom barnets interesser og andre interesser. Barnets beste vil ikke nødvendigvis være utslagsgivende for resultatet, men det skal tas med som en viktig del av avgjørelsen. Dette fremgår ikke så klart av den norske oversettelsen av konvensjonen, men fremgår av den engelske originalversjonen.³⁰ Den norske versjonen sier at det ”først og fremst” skal ”tas hensyn til hva som gavner barnet best.” I originalversjonen er det uttrykt slik at barnets beste skal være ”a primary consideration”.

Barnets beste er en individuell vurdering av hva som vil være det enkelte barns beste i et konkret tilfelle. Hva som ligger i prinsippet på et generelt grunnlag er det derfor bare til en viss grad mulig å fastslå. Oppfatningen av dette begrepet vil blant annet være tids- og kulturavhengig, og hva som generelt sett anses som barnets beste, behøver ikke alltid være det beste i den konkrete situasjon.

---

³⁰ Trude Haugli: *Det mangfoldige barnets beste. Festskrift til Peter Lødrup: Bonus Pater Familias*. Gyldendal akademisk 2002 s. 313.

Prinsippet gjelder etter artikkel 3 ”alle handlinger”. Dette innebærer så vel private som offentlige handlinger.

Et spørsmål er hvor fri den rettslige vurderingen av hva som er barnets beste er. Mange lovbestemmelser inneholder føringer og avveiningsnormer på hva som skal legges i prinsippet.³¹ Barnevernloven § 4-1 er et eksempel på dette:” Ved anvendelse av bestemmelsene i dette kapitlet skal det legges avgjørende vekt på å finne tiltak som er til beste for barnet. Herunder skal legges vekt på å gi barnet stabil og god voksenkontakt og kontinuitet i omsorgen.” Lovgiver har gitt vurderingsmomenter knyttet til hva som er barnets beste, og på forhånd bestemt noe av begrepets innhold. Lovgiver har foretatt verdimeslige vurderinger som blir premisser som rettsanvenderen senere vil måtte ta hensyn til i sin anvendelse av regelen. Også barnekonvensjonen gir føringer på hva som skal regnes som barnets beste, da konvensjonens rettigheter vil være momenter som vil komme inn i en barnets beste vurdering.

Ifølge barnekonvensjonen er det hensynet til det enkelte individ i den enkelte situasjon som skal være avgjørende. I utgangspunktet virker dette greit, men i praksis kan det lett oppstå problemer. Forvaltningsretten har et rettssikkerhetsprinsipp som tilsier at en skal være beskyttet mot vilkårlighet fra myndighetene, og at en skal ha mulighet til å kunne forutberegne sin rettsstilling.³² Alle som dekkes av samme regel skal behandles likt. Prinsippet om likebehandling blir stående mot det å kunne ta hensyn til enkelttilfellers egenart.

Forvaltningens praksis skaper presedens i forhold til senere avgjørelser av lignede karakter. Dette er en følge av prinsippet om at alle som dekkes av samme regel skal behandles likt. Spørsmålet om barns beste kan i uheldige tilfeller bli brukt som middel for å oppnå politiske mål.³³ En sak vil kunne skape presedens i forhold til andre saker, og dermed bli et

---

³¹ Trude Haugli: *Det mangfoldige barnets beste. Festskrift til Peter Lødrup: Bonus Pater Familias*. Gyldendal akademisk 2002 s. 313.

³² Torstein Eckhoff og Eivind Smith: *Forvaltningsrett 6. utgave*. Universitetsforlaget 1997 s. 69.

³³ Trude Haugli: *Det mangfoldige barnets beste. Festskrift til Peter Lødrup: Bonus Pater Familias*. Gyldendal

middel i innvandringspolitikken. I enkeltsaker kan man velge et bestemt resultat av den grunn at dette vil få visse virkninger for lignende saker. En slik behandling vil stride mot barnekonvensjonens prinsipp om barnets beste.

Hva som ligger i begrepet barnets beste er kultur og tidsavhengig. Det man tidligere anså for å være barnets beste, er ikke nødvendigvis noen en i dag vi være enig i. Dette viser seg blant annet gjennom at den tidligere presumpsjon i barnelovgivningen om at barnets beste var å bo hos mor ikke lenger eksisterer. I forhold til ulike kulturer kan det også være store forskjeller angående hva som er barnets beste.

4 Rettigheter etter barnekonvensjonen

4.1 Barnekonvensjonen artikkel 22 første ledd

Barnekonvensjonen artikkel 22 første ledd omhandler særskilt flyktningbarn, og gir disse krav på spesielt vern. Etter bestemmelsen skal partene treffe egnede tiltak for å gi barn som kommer som asylsøkere, eller har fått status som flyktning, behørig beskyttelse og humanitær hjelp i utøvelsen av de rettighetene som konvensjonen gir. Bestemmelsen gir også plikt til å følge opp andre konvensjoner og avtaler om menneskerettigheter eller humanitære forhold som vedkommende stat er bundet av.

Bestemmelsen må ses i sammenheng med de øvrige bestemmelser i konvensjonen, og innlemmer i denne sammenheng også forpliktelser statene har gjennom andre avtaler. Slik blir andre konvensjoner tatt inn i tolkningen av hva som vil være tilstrekkelig for at en konvensjonsbestemmelse i barnerettskonvensjonen skal anses for oppfylt. Dersom man gjennom en annen konvensjon eller avtale har tatt på seg videre forpliktelser enn hva

barnekonvensjonens artikkel på det gitte område gir føringer på, må da disse krav også tolkes inn i barnekonvensjonens bestemmelse.

Konvensjoner som Norge har tiltrådt som her er relevante er:

- Den europeiske menneskerettighetskonvensjon av 1950.
- FN-konvensjonen av 1966 om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter.
- FN-konvensjonen av 1966 om sivile og politiske rettigheter.
- FN-konvensjonen av 1951 om flyktningers rettsstilling med tilleggsprotokoll 1967.
- FN-konvensjonen av 1984 mot tortur og annen grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff.

4.2 Rett til alternativ omsorg

Når barn kommer til et land uten omsorgspersoner har de behov for at andre kan yte nødvendig omsorg. Barnekonvensjonens artikkel 20 lyder som følger: ”barn som midlertidig eller permanent er fratatt sitt familiemiljø, eller som i egen interesse ikke kan tillates å bli værende i et slikt miljø, skal ha rett til særlig beskyttelse og bistand fra staten.” Etter annet ledd skal partene etter konvensjonen gjennom sin nasjonale lovgivning sikre alternativ omsorg for slike barn.

4.2.1 Vergemål

Barnekonvensjonen inneholder ingen særskilt bestemmelse om vergemål, men i følge artikkel 20 første ledd har et barn som er fratatt sitt familiemiljø rett til særlig beskyttelse og bistand fra staten. I vergemålsloven er det gitt regler om verge for umyndige, og reglene om vergemål er ment å oppfylle de krav til bistand som følger av artikkel 20. Retten til verge er av stor betydning, og er et viktig rettssikkerhetstiltak overfor enslige mindreårige asylsøkere.

En verge skal ivareta barnets interesser. Hovedregelen etter vergemålsloven § 3 første ledd er at verge for mindreårige er den eller de som har foreldreansvaret for barnet. Dersom man vet at foreldrene er døde, og ingen andre er verge for den mindreårige, skal det oppnevnes

verge etter vergemålsloven § 3 annet ledd. Dersom barnet kommer til landet alene, og det har foreldre i utlandet eller det er usikkerhet knytte til om foreldrene er i livet eller ikke, oppnevnes det en hjelpeverge etter § 16.³⁴ Barnets foreldre anses da for ikke å tilstrekkelig kunne ivareta barnets interesser så lenge det er i landet, og hjelpevergen skal i foreldrenes sted gjøre dette, jf. vergemålsloven. § 16 første ledd.

De funksjoner vergen og hjelpevergen har vil i praksis stort sett være sammenfallende.³⁵ Det kan diskuteres hvorvidt oppgavene er noe forskjellige, men dette vil jeg ikke gå inn på her. Jeg vil i det følgende bruke betegnelsen verge som en fellesbetegnelse på både verge og hjelpeverge.

4.2.1.1 Oppnevning

Oppgaven med å oppnevne verger tilligger overformyndert i den kommunen den mindreårige bor, jf. vergemålsloven § 14 første ledd første punktum.

Utlendingsdirektoratet, ved koordineringsenheten på Tanum asylmottak, anmoder overformyndert om oppnevning av verge.³⁶ Dette fordi alle enslige mindreårige asylsøkere fraktes til Tanum transittmottak for mottaksregistrering. Der har man da oversikt over alle det skal oppnevnes verge for.³⁷ Oppnevning av verge skal skje snarest mulig etter at den mindreårige er ankommet landet, og senest innen en uke.³⁸

Hvem som kan oppnevnes er regulert i vergemålsloven § 7. Vilkår etter første ledd er at den som oppnevnes må være vederheftig og skikket for vervet. Kravet om vederheftighet har grunnlag i at vergen får kontroll over den mindreåriges eventuelle midler. For å unngå at vergen misbruker den mindreåriges midler er det et krav om at vergen skal være i stand til å betale sine egne fordringer. Med skikket menes blant annet at personen er hederlig, og

---

³⁴ NOU 2004:16 kap. 16 s. 320.

³⁵ Hanne M Slotsvik: *Vergeordningen for enslige mindreårige asylsøkere*. Institutt for privatretts stensilsérie 153 s. 84.

³⁶ Rundskriv UDI 2005–049 ASA s. 3.

³⁷ Rundskriv UDI 2005–049 ASA s. 2.

³⁸ *Veiledning til verger for mindreårige asylsøkere* s. 4.

at han innehar de nødvendige egenskaper for å kunne gjennomføre oppgaven på en tilfredsstillende måte.³⁹ Personer med rulleblad bør ikke oppnevnes som verge.

Den som blir oppnevnt til verge har plikt til å påta seg oppgaven. Dette framgår av vergemålsloven § 9 som gir en oppregning av forhold som kan gi grunnlag for å nekte å påta seg vergeoppgaven. Alder, sykdom og at en allerede er verge for to umyndige kan begrunne fritak, jf. første ledd. Bestemmelsens annet ledd inneholder forhold som ”bør” lede til fritak. Dette er en skjønsmessig regel, og vilkår er at oppgaven vil bli byrdefull eller vanskelig å utføre for vergen. Videre setter § 8 forbud for bestemte personer å inneha verv som verge, blant annet ansatte ved overformyndieriet eller andre som er i en slik posisjon at det kan oppstå problemer å kombinere sin stilling med oppgaven som verge.

4.2.1.2 Opplæring

Overformyndieriet har ansvaret for opplæring og tilsyn med vergen. Å være verge for en mindreårig asylsøker innebærer mange oppgaver, og der er viktig for barnets rettssikkerhet at det gis tilstrekkelig informasjon til vergen. Overformyndieriet har en veiledningsplikt overfor vergen, og veiledningen skal gis under hele vergeperioden. Overformyndieriet skal også være tilgjengelig for å yte bistand til vergen ved vanskelige saker.⁴⁰

4.2.1.3 Vergens oppgaver

En verge skal ivareta den umyndiges interesser og handle på veggen av denne i formuesaker, jf. vergemålsloven § 38. Dersom ingen andre har foreldreansvaret skal vergen også ta avgjørelser om barnets ”underhold, oppfostring og opplæring”, jf. vergemålsloven § 39.

Det følger ikke direkte av noen bestemmelse at vergen skal gi omsorg til den mindreårige i rent personlige forhold, men når den mindreårige ikke har andre å vende seg til har vergen

---

³⁹ Hanne M. Slotsvik: *Vergeordningen for enslige mindreårige asylsøkere*. Institutt for privatretts stensilserie nr. 153 s. 31.

⁴⁰ *Veiledning til verger for mindreårige asylsøkere* s. 5.

et visst ansvar også for dette.⁴¹ Vergens oppgaver vil i slike tilfeller kunne strekke seg litt lenger enn det som direkte fremgår av vergemålslovens bestemmelser. Vergen er ikke selv forpliktet til å yte omsorg til den mindreårige, men til å ta avgjørelser om disse forholdene, og sørge for at barnet får tilstrekkelig omsorg.⁴² Selv om vergen skal yte personlig støtte utover de spørsmål som knytter seg til selve asylprosessen skal han allikevel ikke erstatte det alminnelige sosiale støtteapparat. Vergens oppgaver begrenses således av hva barnet har rett til av hjelp gjennom andre støtteordninger.⁴³ Vergen har ikke forsørgeransvar overfor den mindreårige, dette ansvaret påligger staten. Rent praktisk er det mottaker der barnet bor som forsørger barnet gjennom bevilgninger fra Utenriksdepartementet.

Som ensomt barn i et fremmed land er det mye som er uklart og vanskelige å forså. Vergen har som oppgave å forklare disse forholdene for barnet. Vergen skal forklare ting som dreier seg om asylsøknaden, om forhold ved mottaket, om forholdet til myndighetene og forhold som det ellers er nødvendig for barnet å ha kjennskap til. Vergen skal også representere i rettsaker, samtykke til pass, forvalte økonomien og treffe øvrige beslutninger som ellers ville tilkommet den med foreldreansvar.⁴⁴

Vergens oppgaver begrenses av den mindreåriges selvbestemmelses- og medbestemmelsesrett.⁴⁵ Mindreårige har rett til å bli hørt i saker som angår dem. Hvilken vekt deres mening skal tillegges variere etter alder og modenhet. (Dette er behandlet nærmere i kapitlet om barnets rett til å bli hørt.) Videre begrenses vergens bestemmelsesrett av generelle rettsregler, som for eksempel retten og plikten til skolegang etter opplæringslova. Det foreldreansvar vergen skal utøve skal også utøves ”ut frå barnet sine interesser og behov.”, jf. barnelova § 30. Endelig begrenses også vergens bestemmelsesrett av den bestemmelsesrett mottaket har overfor barnet når det bor der. Mottaket kan ikke

---

⁴¹ *NOU 2004:16* kap. 16 s. 321.

⁴² *Veiledning til verger for mindreårige asylsøkere* s. 12.

⁴³ Hanne M. Slotsvik: *Vergeordningen for enslige mindreårige asylsøkere*. Institutt for privatretts stensilsérie nr. 153 s. 17.

⁴⁴ *NOU 2004: 16* side 321.

⁴⁵ Hanne M Slotsvik: *Vergeordningen for enslige mindreårige asylsøkere*. Institutt for privatretts stensilsérie nr. 153 s.87.

foreta beslutninger som ligger under foreldreansvaret, men samværsnormer og regler som skal gjelde på mottaket må den mindreårige innrette seg etter. Vergen kan ikke bestemme at noe annet skal gjelde for den mindreårige, med mindre det er tale om kritikkverdige forhold som bør endres på.

Dersom vergen misbruker den bestemmelsesrett han har overfor barnet fastslår vergemålsloven § 10 første ledd at vergen skal fratras vergemålet dersom ” han grovt eller gjentatte ganger forsømmer eller tilsidesetter sine plikter.” Ny verge kan også oppnevnes i tilfeller hvor hensynet til barnet tale for det, jf. § 10, annet ledd.

4.2.1.4 Asylsaken

Regler angående asylintervju av barn er gitt i utlendingsforskriften § 55 a annet ledd. Her fremgår det at ” Søker under 18 år som er kommet til riket uten foreldre eller andre som utøver foreldreansvar over søkeren, skal alltid ha hjelpeverge eller fullmektig til stede under intervjuet.” Vergens oppgave under intervjuet er å gripe inn overfor forhold av kritikkverdig art, og sørge for at intervjuet skjer på korrekt måte. Vergen selv skal ikke være aktiv, men gripe inn dersom forholdene tilsier det. Vergen kan blant annet be intervjueren forklare vanskelige ting for søkeren, og be om at det stilles mer utfyllende spørsmål dersom han mener det er forhold som bør utdypes nærmere. Når intervjuet er avsluttet, skal vergen gjennomgå og undertegne rapporten sammen med den mindreårige. Vergen skal sørge for at rapportens innhold er i overensstemmelse med det som har fremkommet under intervjuet.⁴⁶

Vergen skal også gi den mindreårige råd og veiledning under asylsaken.

I forholdet mellom vergen og den mindreårige kan det oppstå konflikt mellom vergens og den umyndiges disposisjoner. Den mindreårige kan for eksempel ønske å påklage et vedtak, mens vergen anser at dette ikke vil være til det beste for barnet. Vergemålsloven §

---

⁴⁶ *Veiledning til verger for enslige mindreårige asylsøkere* s. 6.

39 fastslår at: ”Har ingen foreldreansvaret for den mindreårige, er det vergen som tar avgjørelser om hans underhold, oppfostring og opplæring.” Bestemmelsens ordlyd kan tale for at det er vergen som skal ha siste ord i saken.⁴⁷ Om så skulle være tilfelle, må dette ses i sammenheng med den mindreåriges meddbestemmelses- og selvbestemmelsesrett.

4.2.1.5 Fornyelse av tillatelser

Utlendinger som oppholder seg i Norge må med jevne mellomrom fornye sine oppholdstillatelser. Oppholdstillatelse gis for en begrenset periode, jf. utlendingsloven § 7 første ledd. Retten til fornyelse fremgår av § 11. Hvor lang tid oppholdstillatelsen gjelder for vil fremgå av vedtaket. Å sørge for at fornyelse av tillatelser blir gjort i tide er vergens oppgave.⁴⁸ Det er viktig at vergen overholder fristene for søknader om fornyet opphold. Å søke for sent kan få konsekvenser for når søkeren senere kan få innvilget bosettingstillatelse, jf. utlendingsloven § 12, jf. utlendingsforskriften § 43.

4.2.1.6 Økonomisk forvaltning

Etter vergemålsloven § 38 skal vergen handle på veggen av den umyndige i formuessaker. Enslige mindreårige asylsøkere har sjelden formue, men vergens funksjon når det gjelder økonomisk forvaltning vil komme inn når det gjelder bruk/disponering av midler som er tildelt gjennom økonomiske tilskuddsordninger.⁴⁹ Midler til daglige utgifter skal disponeres av vergen, men i praksis er det mottaket der barnet bor som fatter disse beslutningene da dette er mest praktisk.⁵⁰

---

⁴⁷ Erik Røsæg: *Asylsøkerbarns sosiale rettigheter*. Lov og Rett 1998 s. 141.

⁴⁸ *Veiledning til verger for enslige mindreårige asylsøkere* s. 8.

⁴⁹ *Veiledning til verger for enslige mindreårige asylsøkere* s. 9.

⁵⁰ *Veiledning til verger for enslige mindreårige asylsøkere* s. 10.

4.2.1.7 Forholdet til advokaten

Utlendingsdirektoratet skal informere vergen om hvem som er oppnevnt til den mindreåriges advokat, og når asylintervjuet skal finne sted.⁵¹ Vergen har partsrettigheter i kraft av den utøvelse av foreldremyndighet vergerollen innebærer. Vergen har rett til innsyn i dokumenter som angår saken, og kan instruere advokaten som enhver klient. Vergen kan klage på advokaten dersom han finner at denne ikke gjør en tilfredstillende jobb.

4.2.1.8 Taushetsplikt

Det er ingen lovfestet taushetsplikt for verger. Vergen er ikke underlagt forvaltningslovens bestemmelser, jf. vergemålsloven § 40 tredje ledd, og dermed gjelder ikke den alminnelige taushetsplikt i forvaltningslovens § 13. Det vanlige ved oppnevning av verger er at det undertegnes en taushetserklæring.⁵² Verges taushetserklæring omfatter både taushetsplikt angående den umyndiges personlige forhold, og en plikt til å hindre uvedkommende i å få tak i slike opplysninger.⁵³

4.2.1.9 Lønn til verge

Vergen har krav på å få dekket nødvendige utlegg i forbindelse med vergerollen. Utgangspunktet er at vergens utgifter skal dekkes av den umyndiges midler, jf. § 17 annet ledd. Enslige mindreårige asylsøkere har sjelden egne midler, og utgiftene dekkes da av kommunen. Tapt arbeidsfortjeneste eller lønn kan dekkes i den grad det er rimelig. Dette avgjøres av overformynderiet jf. vergemålsloven § 17 første ledd.

---

⁵¹ *Veiledning til verger for enslige mindreårige asylsøkere* s. 7.

⁵² *Veiledning til verger for enslige mindreårige asylsøkere* s. 14.

⁵³ *Justis- og politidepartementets orientering til hjelpeverger.*

4.2.1.10 Klageadgang

Vergen er ikke underlagt forvaltningslovens bestemmelser. De beslutninger vergen fatter kan derfor ikke påklages etter forvaltningsloven, jf. vergemålsloven § 40 tredje ledd. Dersom den umyndig er uenig i vergens avgjørelse kan han klage avgjørelsen inn for overformynderiet, § 40 tredje ledd, siste punktum. Overformynderiet er underlagt forvaltningsloven og de alminnelige regler om klageadgang kommer til anvendelse, jf. vergemålsloven § 30a.

4.2.1.11 Opphør av vergerollen

Vergens oppgaver fortsetter så lenge den mindreårige befinner seg i landet, da lovlig opphold ikke er et vilkår for retten til verge, jf. vergemålsloven § 3.⁵⁴ Når barnet er sendt ut av Norge opphører vanligvis vergens oppgaver. Unntak kan forekomme i tilfeller der barnet fortsatt vil ha interesser å ivareta i forhold til norske myndigheter.⁵⁵ Videre opphører vergemålet når den mindreårige fyller 18 år, jf. vergemålsloven § 3, og også dersom barnet blir gjenforent med en person som har foreldreansvar overfor barnet, jf. vergemålsloven § 3 første ledd. Vergemål kan også opphøre dersom den mindreårige flytter til en annen kommune. Vergemål skal som hovedregel skje i den kommunen hvor den umyndige bor, vergemålsloven § 13 første ledd. En følge av dette er at vergemålet som hovedregel opphører dersom den mindreårige flytter til en annen kommune, ny verge skal da som hovedregel oppnevnes. Bestemmelsens annet ledd inneholder en unntaksregel som innebærer at dersom vergen er villig til det, kan vergemålet likevel fortsette.

4.2.1.12 Ordningen i dag

Oppnevnt verge er en forutsetning for at det skal kunne gjennomføres asylintervju, jf. utlendingsforskriften § 55a. Dersom det tar lang tid før verge oppnevnes blir saksbehandlingstiden for asylsøknaden forlenget.

---

⁵⁴ *Veiledning til verger for enslige mindreårige asylsøkere* s. 16.

⁵⁵ *Veiledning til verger for enslige mindreårige asylsøkere* s. 16.

Situasjonen i dag er at det er for få verger, og at det dermed tar tid før man får gjennomført asylintervjuet. Vergeordningen bør derfor være et satsingsområde for utlendingsmyndighetene. Kommunal- og regionaldepartementet bevilget i 2004 midler til lønning og rekruttering av hjelpeverger.⁵⁶ Å være verge for en mindreårig asylsøker innebærer generelt mer jobb enn hva som vanligvis kreves av en verge. Jobben som verge er til vanlig ikke lønnet, og det å innrømme verger en viss lønn kan muligens føre til at flere tar på seg den ansvarsfulle oppgaven.

4.2.1.13 NOU 2004: 16

I 2004 ble det fremmet et lovforslag til ny vergemålslov. I NOUen fremgår det at utvalget mener at rettstillingen til de enslige mindreårige asylsøkerne må styrkes i forhold til det som i dag er tilfellet. Utvalget ønsker at reglene for verge for enslige mindreårige asylsøkere bør gis i en egen lov. Vergemålsloven er i stor grad utformet med tanke på at det er de økonomiske interesser vergen skal ivareta, noe som passer dårlig overens med de interesser som behøves ivaretatt overfor enslige mindreårige asylsøkere. De enslige mindreårige asylsøkerne har først og fremst behov for noen som kan ivareta deres rettigheter i forhold til asylsaken og til myndighetene. Utvalget har lagt særlig vekt på tre hensyn i sin utredning: Behovet for rask oppnevning, bedring av vergens kompetanse og kontinuitet i funksjonen som verge.

Utvalget mener at en god del av problemene som i dag knytter seg til vergeordningen for mindreårige asylsøkere kan knyttes til at det i dag er ikke-uttømmende regler om ansvar og oppgavefordeling mellom ulike myndigheter. Utvalget foreslår derfor at vergens oppgaver må presiseres i loven.

Angående vergens taushetsplikt er det foreslått at forvaltningslovens regler om taushetsplikt får anvendelse også overfor verger.⁵⁷ Utvalget mener at taushetsplikten bør være begrenset av hva som vil være i barnets interesse, og vergen bør kunne gi opplysninger hvor det vil være til det beste for barnet. Utvalget foreslår også konkret å gjøre vergen pliktig til å opplyse om overgrep som finner sted overfor barnet.⁵⁸

---

⁵⁶Kronikk av Kommunal- og regionalminister Erna Solberg og barne- og familieminister Laila Dovøy sendt Aftenposten 14.10.2004.

⁵⁷ NOU 2004:16 s.286.

⁵⁸ NOU 2004:16 s.344.

4.2.2 Retten til advokat og dennes forhold til vergen og den mindreårige

Retten til rettshjelp for asylsøkere er regulert i utlendingsloven § 42. Etter endringer som trådte i kraft 1. januar 2005, har ikke lenger asylsøkere rett til fri rettshjelp uten behovsprøving i forbindelse med førsteinstans behandling av asylsøknaden. Denne retten inntreffer først i klageomgangen, jf. § 42 tredje ledd: ”Utlending som har søkt asyl har rett til fritt rettsråd uten behovsprøving ved negativt vedtak fattet av Utlendingsdirektoratet.”

Dette gjelder allikevel ikke for enslige mindreårige asylsøkere.

Etter endringene i utlendingsloven ble også forskriften endret. Utlendingsforskriften § 145a andre ledd, første punktum gir enslige mindreårige asylsøker rett til fri rettshjelp uten behovsprøving i rimelig tid før Utlendingsdirektoratet fatter vedtak i saken. Advokathjelp skal gis i ”rimelig tid før Utlendingsdirektoratet fatter vedtak i saken”.

Utlendingsdirektoratet gis dermed adgang til å foreta aldersundersøkelser før den mindreårige tildeles advokat.⁵⁹ Dette kan det diskuteres om er en rimelig løsning. Dersom den mindreårige eller dens verge nekter aldersundersøkelse kan dette få konsekvenser for søkerens saksbehandling. At en slik beslutning skal kunne tas uten samråd med advokat, kan kritiseres. Barnet selv er neppe klar over de konsekvenser en nektelse kan ha, og dersom verge er oppnevnt er det heller ikke selvsagt at denne har tilstrekkelig kunnskap om hva dette rent faktisk innebærer.

Advokatens oppgave er å bistå med å få frem relevante opplysninger i saken. Advokaten er ikke til stede ved selve asylintervjuet, der møter kun vergen, jf. utlendingsforskriften § 55 a annet ledd. Utlendingsdirektoratet oversender imidlertid rapporten fra asylintervjuet til advokaten.⁶⁰

---

⁵⁹ Kommunal- og regionaldepartementet: *Rundskriv H-21/04*.

⁶⁰ *NOU 2004:16* s. 314.

4.2.2.1 Advokatens forhold til vergen og taushetsplikt

Straffeloven § 144 pålegger advokater taushetsplikt overfor ” hemmeligheter, som er dem eller deres foresatte betrodd i stillings medfør”. Taushetsplikten gjelder ikke bare den informasjon advokaten får direkte fra klienten, men også informasjon han skaffer seg gjennom egne undersøkelser og observasjoner.

Et spørsmål som reiser seg her er om advokatens vil ha taushetsplikt overfor vergen angående ting han får vite av/om den mindreårige. Det er den mindreårige som er advokatens oppdragsgiver. Advokaten må forholde seg til vergen som den mindreåriges representant i foreldrenes sted. Spørsmålet er ikke direkte løst noe sted, men man kan bygge på analogier fra lignende situasjoner. I lovverkets finnes det flere regler som omhandler mindreårige og taushetsplikt overfor foresatte.

På helserettens område er det gitt mer utfyllende regler som kan gi veiledning. Pasientrettighetsloven § 3-4 første ledd, regulerer helsepersonells taushetsplikt overfor foreldre: ”Er pasienten under 16 år, skal både pasienten og foreldrene eller andre med foreldreansvaret informeres.” Annet ledd fastslår videre at dersom pasienten er mellom 12 og 16 år, ”skal opplysninger ikke gis til foreldrene eller andre med foreldreansvaret når pasienten av grunner som bør respekteres, ikke ønsker dette.” Tredje ledd gjør et unntak for situasjoner der informasjonen anses som ”nødvendig for å oppfylle foreldreansvaret”, i slike situasjoner skal informasjon likevel gis når barnet er under 18 år. Mye kan tale for at de samme vurderingsmomenter vil ha mye for seg også i forhold til advokatens taushetsplikt i forhold til vergen. Når et barn kan ha rett til å beslutte at foresatte ikke skal varsels etter pasientrettighetsloven, kan det anføres at det samme må gjelde også i forholdet mellom advokaten og vergen. Regelen i pasientrettighetsloven er så generelt utformet at en bør kunne anvende reglene som veiledning når lignede spørsmål oppstår.

I straffesaker hvor barn er involvert som parter, er utgangspunktet at barnet er klienten, og at advokatens taushetsplikt gjelder i forhold til foreldrene. I hvert fall gjelder dette så langt dette er i barnets beste interesse. På grunn av foreldreansvaret kan foreldrene ha krav på

informasjon i den utstrekning ikke hensynet til barnet taler mot det.⁶¹ Det er altså et spørsmål både om når advokaten har rett til å gi opplysninger, og når advokaten må sies å ha plikt til å gi opplysninger.⁶²

En advokats klient kan selv fritta advokaten fra taushetsplikten. I disse sakene er klienten mindreårig, og spørsmålet blir overfor hvem en mindreårig kan fritta advokaten for taushetsplikt.⁶³ I forhold til taushetsplikten overfor vergen er det klart at den mindreårige kan fritta advokaten, men når det gjelder å gi tillatelse til at advokaten kan gi informasjon videre til andre, for eksempel media, blir situasjonen noe annerledes. En slik beslutning kan ha videre konsekvenser enn hva den mindreårig selv kan se rekkevidden av. Det er heller tvilsomt om den mindreårige kan gjøre dette på egen hånd. Her må det ses hen til hvem det er taushetsplikten skal fravikes overfor.

Noe generelt svar på spørsmålet er det vanskelig å gi. Hensynet til barnets beste taler for at dette er en disposisjon som barnet ikke kan ta alene, men som ville falle under vergens myndighetsområde. Det må i slike tilfeller foretas en vurdering av om man befinner seg på et område hvor den mindreårige har selvbestemmelsesrett.⁶⁴ Dette kan by på en del problemer i og med at reglene om selvbestemmelsesrett er forholdsvis vage, og kun angir en del utgangspunkter. Det må derfor foretas en konkret vurdering i det enkelte tilfelle ut i fra den mindreåriges alder og modenhet, vurdert opp mot hva fritaket fra taushetsplikten innebærer.

4.2.3 Barneverntjenesten

Formålet med barneverntjenesten er angitt i barnevernloven § 1-1. Lovens formål er

---

⁶¹ Anne Robberstad: *Bistandsadvokaten 2. Utgave*. Universitetsforlaget 2003, s. 45-46.

⁶² Lucy Smith: *Foreldremyndighet og barnerett*. Universitetsforlaget 1980 s. 256.

⁶³ Lucy Smith: *Foreldremyndighet og barnerett*. Universitetsforlaget 1980 s. 258.

⁶⁴ Lucy Smith: *Foreldremyndighet og barnerett*. Universitetsforlaget 1980 s. 258.

” å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid,” og ” å bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår.” Enslige mindreårige asylsøkere må i utgangspunktet kunne sies å utgjøre en gruppe som det er trolig vil kunne ha behov for ekstra oppfølging og hjelp. De har ofte vært gjennom traumatiske opplevelser før de ankom Norge. Å være alene i et fremmed land tilsier at det i seg selv kan være så opprivende at spesielt vern og oppfølging i mange tilfeller vil være på sin plass. Loven kommer til anvendelse overfor alle barn under 18 år som oppholder seg i riket, jf. lovens §§ 1-2 og 1-3.

Mottaket hvor den mindreårige asylsøkeren er plassert har som rutine å varsle barneverntjenesten i den kommunen mottaket er.⁶⁵ Rutinemessig melding fra mottak anses ikke som bekymringsmelding etter barnevernloven § 4-2, men er et varsel som kan danne grunnlag for senere samarbeid dersom dette skulle vise seg nødvendig. Bekymringsmelding kan forøvrig gis både av mottaket eller andre som frykter at barnet kan være utsatt for skadelige forhold. Barnevernet må ut fra en konkret vurdering i den enkelte sak vurdere hvorvidt det skal iverksettes tiltak etter barnevernloven.

Det er uttalt i NOU 2004:16 at flere verger har opplevd det som vanskelig å få gjennomslag for bekymringsmeldinger når barnet bor på mottak.⁶⁶ Dette sannsynligvis fordi staten allerede har ansvaret for barnet. At et barn bor i mottak er ingen garanti for at barnet lever under tilfredsstillende forhold, og man bør derfor ta slike bekymringsmeldinger like alvorlig som andre meldinger.

Det er kommunen som har plikt til å yte nødvendig hjelp etter barnevernloven, lovens § 8-1. Kommunene får tilskudd fra staten til å dekke utgifter for flyktningbarn og asylsøkende barn som er kommet til landet uten foreldre eller andre med foreldreansvar, jf. barnevernloven § 9-8. Tilskudd til barnevernet i kommuner med mottak er berettiget fordi enslige mindreårige asylsøkere som hovedregel vil bo på mottak i samme kommune, og

---

⁶⁵ Barne- og familiedepartementet: *Om barneverntjenestens ansvar for enslige mindreårige asylsøkere i mottak og kommuner m.m.*

⁶⁶ NOU 2004:16 side 322.

dette vil bety betydelige utgifter for de kommunene som har mottak for enslige mindreårige asylsøkere.

Det hender at enslige mindreårige forlater mottaket for å bo hos personer som hevder å være foreldre eller å ha foreldreansvar. Utenriksdirektoratet har ansvaret for å følge opp saken dersom slektninger eller andre ønsker å ha den enslige mindreårige boende hos seg. For at flytting skal tillates må det inngås avtale mellom Utenriksdirektoratet og kommunen. Dersom flytting skjer uten at det er avklart med Utenriksdirektoratet skal det sendes bekymringsmelding til barnevernet i den kommunen barnet flytter til. Barneverntjenesten kan da iverksette tiltak hvis den finner det nødvendig, og i denne sammenheng også vurdere å tilbakeføre barnet til mottaket. Det for å sikre at barnet får forsvarlig omsorg.⁶⁷ Mottaket skal oppfordre til at den mindreårige blir i mottaket inntil asylsaken er avgjort, da staten ser på dette som det beste for barnet.⁶⁸

4.2.4 I mottak

Det er mottakene som utøver den faktiske omsorgen for enslige mindreårige asylsøkere. De mindreårige plasseres i egne mottak spesielt beregnet for denne gruppen. Det er Utlendingsdirektoratet som har ansvaret for et forsvarlig botilbud mens asylsøknaden behandles. Selve kartleggingen av omsorgsbehovet er delegert til mottakene. I hvilket mottak den mindreårige plasseres avgjøres på grunnlag av alder. Vi har i dag to mottak for enslige mindreårige asylsøkere. Ett for søkere fra 0-15, og ett for aldersgruppen 15 – 18 år. Søsken skal i utgangspunktet holdes sammen med mindre noe annet fremstår som mer hensiktsmessig.⁶⁹

---

⁶⁷ Utlendingsdirektoratet: *Rundskriv 2005-049 – ASA*.

⁶⁸ Barne- og familiedepartementet 2004: *Om barneverntjenestens ansvar for enslige mindreårige asylsøkere i mottak og kommuner m.m.*

⁶⁹ Utlendingsdirektoratet: *Rundskriv 2005-049 – ASA*.

Oppholdet i mottak er frivillig, men i praksis skal alle mindreårige bo i mottak.

”Frivilligheten” antas å ligge i det at barnet selv velger hvorvidt det skal søke asyl eller ikke. Har det søkt asyl så skal det som utgangspunkt bo i mottak. Frivillighetsmomentet får dermed et noe illusorisk preg overfor de minste barna som ikke selv har fattet noen konkret beslutning angående det å søke asyl.

Når en enslig mindreårig kommer til et mottak skal det utarbeides en individuell plan for barnet. Alle barn er ulike, og de skal få et tilbud som er tilpasset hver enkelt. Enslige mindreårige asylsøkere har også svært ulik bakgrunn, og dermed ulikt behov for oppfølging. Gjennom en slik individuell plan ønsker man å få oversikt over den mindreåriges bakgrunn og behov.⁷⁰ Ut fra planen skal det også fremgå hvordan den enslige mindreårige får oppfølging og omsorg, og om det er opprettet kontakt med skole, helsetjeneste, barneverntjeneste og så videre.⁷¹

Mottakene for enslige mindreårige asylsøkerne er tilrettelagt for at denne gruppen trenger særlig kunnskaper og ressurser. Mottaket har barnefaglig og flyktningfaglig kompetanse, og mange av de ansatte har bakgrunn som barnevernspedagoger, førskolelærere og lærere.

Mottakene skal legge forholdene til rette for å bearbeide traumatiske opplevelser. Ved mottakene gis det i dag tilbud om psykiatrisk hjelp, og senter for krisepsykologi tilbyr gruppeterapi for å bearbeide traumer og forebygge psykiske lidelser.⁷² For enslige mindreårige asylsøkere som ellers lever i stor uvisshet for hvordan fremtiden vil bli, er det viktig at mottaket har rutiner som gjør at barnas hverdag får en fast struktur. Mottaket skal gi veiledning og opplæring, og sørge for at barna får skolegang. Videre skal mottaket sørge for at barna får gode tilbud til fritidsaktiviteter. Det er i det hele tatt viktig å prøve å

---

⁷⁰ Kronikk av Kommunal- og regionalminister Erna Solberg og barne- og familieminister Laila Dovøy sendt Aftenposten 14.10.2004.

⁷¹ Barne- og familiedepartementet 2004: *Om barneverntjenestens ansvar for enslige mindreårige asylsøkere i mottak og kommuner m.m.*

⁷² Kronikk av Kommunal- og regionalminister Erna Solberg og barne- og familieminister Laila Dovøy sendt Aftenposten 14.10.2004.

normalisere en unormal situasjon. Mottaket har også et ansvar for å sørge for at barna får nødvendig og tilpasset informasjon.⁷³

4.3 Familiegjenforening

Barnekonvensjonen artikkel 22 annet ledd regulerer statenes plikter overfor enslige mindreårige asylsøkere og retten til familiegjenforening. Etter bestemmelsen har myndighetene en plikt til å forsøke å gjenforene barna med sin familie. Bestemmelsen må ses i sammenheng med konvensjonens artikkel 9 og 10.

I en del tilfeller har barn blitt sendt alene til Norge for at familien senere skal kunne komme etter å få opphold på grunnlag av familiegjenforening. Barna blir på denne måten misbrukt for å lure systemet. Å komme alene til et land er for de fleste en opprivende og vanskelig situasjon, og det skal ikke være slik at systemet bevist skal kunne utnyttes for å skaffe familien opphold. Man er oppmerksom på denne problemstillingen, og det norske rettssystemet har regler som skal motvirke slik utnytting av barn.

4.3.1 Barnekonvensjonen

Artikkel 10 gjelder behandlingen av saker om familiegjenforening. Bestemmelsen må ses i samsvar med de plikter staten har påtatt seg etter artikkel 9. Etter artikkel 9 nr. 3 skal partene ”respektere den rett et barn som er atskilt fra en eller begge foreldre har til å opprettholde personlig forbindelse og direkte kontakt med begge foreldrene regelmessig, med mindre dette er i strid med barnets beste.”

Det fremgår av artikkel 10 nr. 1 at saken skal ”behandles på en positiv, human og rask måte.” Bestemmelsen gir altså ikke noe rettskrav på familiegjenforening, men stiller krav til saksbehandlingen. Annet ledd i artikkel 10 i barnekonvensjonen fastslår at dersom barn

---

⁷³ Utlendingsdirektoratet: Enslige mindreårige i asylmottak.

og foreldre bor i forskjellige land, skal barnet ha rett til å opprettholde direkte kontakt med foreldrene. Dette forutsetter at partene har rett til, med formål familiegjenforening, å ”forlate ethvert land, herunder sitt eget, og til å reise inn i sitt eget land”.

Konvensjonspartene skal i den grad det er mulig tillate inn og utreise når det er snakk om familiegjenforening. Retten kan kun begrenses når det er fastsatt ved lov og er nødvendig for å beskytte nasjonal sikkerhet, offentlig orden, helse eller moral, eller andres rettigheter og friheter, jf. artikkel 10 nr. 2 siste punktum.

Omsorg fra egne foreldre er etter konvensjonen ansett som det beste for barnet.

Konvensjonens artikkel 7 gir barn ”så langt det er mulig, rett til å kjenne sine foreldre og få omsorg fra dem.”

4.3.2 EMK artikkel 8

Etter EMK artikkel 8 har enhver rett til respekt for sitt familieliv. Den europeiske menneskerettighetsdomstolen har gjennom sine avgjørelser vært med på å fastslå innholdet av bestemmelsen. Bestemmelsens innhold er autonomt, og må tolkes uavhengig av de ulike staters interne lovgivning.⁷⁴

Familiebegrepet etter artikkel 8 omfatter for det første forholdet mellom foreldre og barn. Det er ikke noe vilkår for eksistensen av familieliv av barnet har bodd sammen med foreldrene. En sak som gjelder familiegjenforening mellom far og sønn er *Gül v. Sveits*, *RJD 1996 s. 159*. I saken ble en mindreårig i Tyrkia nektet å reise til sin far som hadde fått opphold på humanitært grunnlag i Sveits. Her ble det lagt til grunn at faren og sønnen hadde et familieliv selv om de ikke hadde sett hverandre på mange år.⁷⁵ Slektskap i seg selv er således grunn nok til at det foreligger en rett til familieliv mellom foreldre og barn.⁷⁶

---

⁷⁴ P. Van Dijk & G.J.H. van Hoof: *Theory and Practise on the European Convention on Human Rights*. Kluwer Law International 1998. s. 504.

⁷⁵ Erik Møse: *Menneskerettigheter*. Cappelen Akademisk Forlag 2002 s. 425.

⁷⁶ P. Van Dijk & G.J.H. van Hoof: *Theory and Practise on the European Convention on Human Rights*. Kluwer Law International 1998. s. 504.

Barn er en del av familien fra fødselen av, og kun i ekstraordinære tilfeller kan disse båndene anses for brutt.

Hvor omsorgen for barnet er overtatt av det offentlige, foreligger fortsatt familieliv. Forholdet mellom adoptivbarn og foreldre omfattes også. Hvorvidt forholdet mellom fosterforeldre og fosterbarn omfattes har ennå ikke vært oppe til avgjørelse for domstolen.⁷⁷

Hva som videre ligger i familiebegrepet i artikkel 8 kan blant annet saken *Marckx v. Belgia*, A 31(1979) pkt. 45 gi veiledning om. Her fastslo domstolen at familiebegrepet ikke bare gjelder mellom foreldre og barn, men at forhold mellom nære slektninger som besteforeldre og barnebarn også omfattes.⁷⁸

Artikkel 8 må ses i sammenheng med statenes rett til å kontrollere utlendingers innreise og opphold. At artikkel 8 kan gi rett til innreise ble avklart gjennom saken *Abdulaziz, Cabales og Balkandali v. UK*, A94 (1995).⁷⁹ Avgjørelsen fastslår at man på grunnlag av familieforhold kan ha en rett til innvandring. Selv om retten til familieliv kan begrunne en rett til innreise, har domstolen vist tilbakeholdenhet med å innvilge dette. Et sentralt moment i drøftelsene er hvorvidt retten til familieliv kan utøves i hjemlandet.⁸⁰ Retten til familieliv gir ikke partene rett til å selv velge hvor denne retten skal utøves. Kan retten utøves i hjemlandet er det dette som er hovedregelen. Bestemmelsen om rett til familieliv er ingen innvandringsbestemmelse. I saken *Abdulaziz, Cabales og Balkandali v. UK*, A94 (1995), ble det i avgjørelsen lagt vekt på at faren frivillig hadde valgt å forlate sønnen, og at faren kunne dra tilbake til Tyrkia og være sammen med sønnen der.⁸¹ Vurderingsmomenter fra denne avgjørelsen kan også anvendes i tilfeller der situasjonen er den at foreldre søker opphold på grunnlag av familiegjeningforening med sitt barn.

---

⁷⁷ P. Van Dijk & G.J.H. van Hoof: *Theory and Practise on the European Convention on Human Rights*. Kluwer Law International 1998. s. 508.

⁷⁸ Erik Møse: *Menneskerettigheter*. Cappelen Akademisk Forlag 2002 s. 414-415.

⁷⁹ Erik Møse: *Menneskerettigheter*. Cappelen Akademisk Forlag 2002 s 425.

⁸⁰ Erik Møse: *Menneskerettigheter*. Cappelen Akademisk Forlag 2002 s 426.

⁸¹ Erik Møse: *Menneskerettigheter*. Cappelen Akademisk Forlag 2002 s 425-426.

Overfor mindreårige asylsøkere blir hovedregelen at dersom den mindreårige kan returnere til hjemlandet og gjenforenes med sin familie der, uten at dette vil være et uforholdsmessig inngrep overfor barnet, er dette hovedregelen. Dette syn viser seg også gjennom den politikk man fører i Norge, hvor målsettingen er å gjenforene enslige mindreårige asylsøkere med familie i hjemlandet hvor dette er mulig.⁸²

4.3.3 Utlendingsloven med forskrift

Selve retten til familiegjenforening er i vårt rettssystem regulert gjennom utlendingsloven med forskrifter. Etter utlendingsloven § 9 og utlendingsforskriften §§ 22 og 23 bokstav g har de nærmeste familiemedlemmer til personer som har lovlig opphold, rett til familiegjenforening etter søknad. I § 23 bokstav g gis foreldre til mindreårige slik rett sammen med søsken under 18 år. Forutsetningen for gjenforening er at søkerne skal bo sammen med den mindreårige som har fått opphold i Norge.

Dersom den mindreårige ikke innvilges asyl, men får opphold på humanitært grunnlag gjelder ingen tilsvarende rett.⁸³ Begrunnelsen for regelen er blant annet at lovgiver har prøvd å unngå at mindreårige blir sendt til landet for å skaffe resten av familien et grunnlag for innvandring. Etter forskriften § 24 annet ledd kan det derimot gjøres unntak dersom ”sterke menneskelige hensyn taler for det”. Dette er en sikkerhetsventil og skal brukes restriktivt.⁸⁴

4.3.3.1 ”Sterke menneskelige hensyn”

Hva skal til for at det foreligger ”sterke menneskelige hensyn” etter § 24 annet ledd? Vurderingen om det foreligger slike hensyn er en konkret helhetsvurdering hvor man må veie barnets interesse opp mot generelle og innvandringspolitiske hensyn. Ved denne vurderingen skal det vektlegges om familiegjenforening kan skje i hjemlandet eller et annet

---

⁸² Runa Bunæs, Kristin Ottesen kvigne, Bjørn Vandvik(red.): *Utlendingsrett*. Universitetsforlaget 2004 s. 227.

⁸³ Bunæs, Kvigne og Vandvik(red.): *Utlendingsrett*. Universitetsforlaget 2004 s. 229.

⁸⁴ Utlendingsdirektoratet: *rundskriv 02-41 SODA*.

land. At det kan være problematisk å få til en gjenforening i hjemlandet, er ikke tilstrekkelig til å begrunne unntak. Man må også se på hvordan barnet har det i Norge, og om det har noen mulighet for kontakt med foreldrene. Telefonisk kontakt kan her vær nok for å tilfredsstille kravet til kontakt. Barnets alder skal ikke tillegges avgjørende vekt ved avgjørelsen.⁸⁵

4.3.4 Saksbehandling

Artikkel 10 slår fast at saksbehandlingen skal skje på en ”positiv, human og rask måte”. I norsk rett er regler om saksbehandling gitt i forvaltningsloven, supplert med regler i utlendingsloven.

Utgangspunktet etter forvaltningsloven er at vedtak skal fattes ”uten ugrunnet opphold” etter at saken er ferdig behandlet, forvaltningsloven § 11a. Særlig i saker som omfatter enslige mindreårige asylsøkere tilsier hensynene til barnet at saksbehandlingen bør være rask. Det finnes ingen særlige regler i utlendingsloven som sikrer barn rask saksbehandling i saker om familiegjenforening. Man må her støtte seg til de alminnelige forvaltningsrettslige prinsippene for saksbehandling. Myndighetene har heller ikke gitt noen politiske målsettinger for behandlingstid i utlendingssaker annet enn når det gjelder saker om asyl.⁸⁶

4.3.5 Familiegjenforening i hjemlandet

I en rapport utarbeidet av ”Save the Children” og UNHCR, ”Separated children seeking asylum in Europe: A programme for action”, anbefales det at familiegjenforening skal skje i barnets hjemland dersom dette er mulig, og at det derfor bør være standard prosedyre at man forsøker å finne barnets foreldre.⁸⁷ I stortingsmelding nr. 17(2000–2001) fremholder

---

⁸⁵Utlendingsdirektoratet: *rundskriv 02-41 SODA*.

⁸⁶Anne Margrete Grøslund: *Barnekonvensjonen: Rettigheter for barn i Norge*. Redd Barna og TANO 1993 s.106.

⁸⁷Sandy Ruxton: *Separated children seeking asylum in Europe: A programme for action*.

regjeringen at den ønsker å legge mer vekt på arbeidet med å finne enslige asylsøkeres foreldre, eller andre med foreldreansvar, slik at familiegjenforening kan skje i hjemlandet. Dette vil i mange tilfeller være i overensstemmelse med barnets beste. Norge har den praksis at dersom den enslige mindreårige asylsøkeren har foreldre eller andre omsorgspersoner i hjemlandet skal barnet returneres dit såfremt det er forsvarlig.⁸⁸ Gjennom en slik praksis kan man oppnå å sende signaler som kan føre til at foreldre og foresatte slutter å sende barna alene for å søke asyl.

Mottakene hvor de mindreårige bor har i sine retningslinjer instruksjoner om at tilbakevendingsperspektivet skal være en del av arbeidet med mindreårige asylsøkere. Mottakene skal forberede barna på retur ved å sørge for at den mindreårige kan ivareta språk og kultur, og mottaket skal oppmuntre til kontakt med familie og hjemlandet.⁸⁹

Utlendingsdirektoratet har videre inngått et samarbeid med International Social Service (ISS) om utviklingsprosjektet ”Oppsporing av omsorgspersoner og retur til hjemlandet av enslige mindreårige asylsøkere”.⁹⁰ ISS er en ikke-politisk og ikke-religiøs organisasjon som har som hovedmål å bedre livssituasjonen til barn som befinner seg i et annet land enn omsorgspersonene.⁹¹ Hensikten med prosjektet er å gjenforene barna med omsorgspersoner i hjemlandet eller i tredjeland hvor barna ikke har et individuelt beskyttelsesbehov. Utlendingsdirektoratet påpeker at gjenforening i hjemland eller tredjeland skal være like naturlig som å gi opphold i Norge dersom dette er til barnets beste. Samarbeidet med ISS skal hjelpe til med å finne arbeidsmetoder og rutiner for oppsporing av barnas omsorgspersoner, slik at man på sikt kan få en ordning som fører til at flere barn blir gjenforent med sine omsorgspersoner.

---

⁸⁸ Runa Bunæs, Kristin Ottesen kvigne, Bjørn Vandvik(red.): *Utlendingsrett*. Universitetsforlaget 2004 s. 227.

⁸⁹ *Faglige retningslinjer for arbeidet med enslige mindreårig ei statlig mottak* - Utlendingsdirektoratet november 2000, side 20.

⁹⁰ Utlendingsdirektoratet: *Prosjekt for oppsporing og retur av enslige mindreårige asylsøkere*.

⁹¹ http://www.iss-ssi.org/About_ISS/about_iss.html.

4.4 Retten til å bli hørt

Retten til å bli hørt, og at det en sier skal bli vektlagt og tatt hensyn til, er en grunnleggende rettighet. Retten til å få uttale seg om egne forhold er en rett som går igjen gjennom hele vårt rettsystem, og er særlig fremhevet i forhold til forvaltningsavgjørelser og i vår prosesslovgivning. Barn havner i en særstilling her fordi de ennå ikke er myndige, og det er noen begrensninger i hvilke disposisjoner de kan foreta. Selv om de nødvendigvis ikke har rett til selvstendig å fatte egne beslutninger angående alle forhold, er det viktig at de i prosessen ikke blir overkjørt av voksnes meninger, men at de også får ta del i avgjørelsen. Bestemmelser som sikrer at også barn har rett til å bli hørt er derfor viktig.

Ut fra et rettssikkerhetsmessig synspunkt er retten til å bli hørt viktig i den forstand at jo bedre opplyst en sak er, jo bedre grunnlag er det for å kunne treffe en korrekt avgjørelse. Samtidig er det også viktig for barnet selv å få føle at det er en del av prosessen. Det er viktig for selvfølelse, og ikke minst viktig i forhold til hvordan barnet i ettertid av vedtaket vil innrette seg etter dette. Dersom barnet ikke blitt hørt kan man oppleve at barnet sitter igjen med en følelse av at alle fakta ikke er fremkommet i saken, og av den grunn mener at avgjørelsen ikke er riktig. Det er lettere for de fleste å rette seg etter en avgjørelse hvor en føler at en selv har fått framlagt sine synspunkter.

4.4.1 Barnekonvensjonen

Artikkel 12 i barnekonvensjonen inneholder en rett for barn til å gi uttrykk for egne synspunkter i alle forhold som vedrører barnet. Etter annet ledd gjelder retten enhver rettslig og administrativ saksbehandling som angår barnet. Den vekt som skal tillegges barnets mening og synspunkter skal være i samsvar med barnets alder og modenhet. Jo eldre og mer modent barnet er, jo mer vekt skal tillegges deres uttalelser. Situasjonen i dag er at mange av barna som søker asyl er forholdsvis voksne, og det er grunn til å anta at de fleste av disse vil kunne ha klare synspunkter og meninger om sin egen sak.

Selve gjennomføringen av barnets rett til å bli hørt kan skje gjennom at barnet selv gis rett til direkte å uttale seg, gjennom en representant for barnet eller et egnet organ, jf. artikkel 12 nr. 2. Fremgangsmåten skal være i samsvar med de saksbehandlingsregler som gjelder etter nasjonal rett. Utover dette gir bestemmelsen ingen direktiver på hvordan barnet synspunkter skal innhentes. Løsningene må her gis i norsk intern rett.

4.4.2 Norsk rett

4.4.2.1 Forvaltningsloven

Forvaltningsloven har en generell bestemmelse som innebærer at den som er part i en sak skal gis rett til å uttale seg, jf. forvaltningsloven § 16 første ledd. Dersom den mindreårige er over 15 år, og er representert av verge, skal også retten til å uttale seg gjelde den mindreårige selv. At barnet etter fylte 15 år har rett til selv å direkte uttale seg, har sammenheng med den vekt man kan tillegge uttalelsen i forhold til alder og modenhet.

Den situasjon hvor det er mest nærliggende å tenke på retten til å uttale seg for et barn som søker asyl, er i forbindelse med asylintervjuet. Et vedtak om asyl er et vedtak som ”gjelder rettigheter og plikter til en eller flere personer”. Vedtaket faller således inn under kategorien enkeltvedtak etter forvaltningsloven § 2 første ledd, bokstav b).

Forvaltningsloven § 11d gjelder muntlige konferanser og nedtegning av opplysninger. Loven gir den mindreårige, som representeres av verge, rett til å tale muntlig med den som behandler saken så fremt dette er i samsvar med en forsvarlig utførelse av tjenesten.

Et forvaltningsorgan har plikt til å påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes, jf. forvaltningsloven §17 første ledd. Etter samme bestemmelse pålegges forvaltningsorganet å ”påse at mindreårige parter har fått mulighet til å gi uttrykk for sitt syn, i den grad de er i stand til å danne seg egne synspunkter på det saken gjelder. De mindreåriges syn skal tillegges vekt i samsvar med deres alder og modenhet.”

Forvaltningen har også opplysningsplikt i forhold mindreårig over 15 år som representeres ved verge, jf. § 17 fjerde ledd.

Forvaltningsloven § 18 gir partene i en sak rett til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter. Mindreårige som representeres ved verge har samme rett til innsyn som en annen part ville hatt. Det er gjort et unntak i første ledd siste punktum for mindreårige under 15 år. Disse skal ikke gjøres kjent med opplysninger som er underlagt lovbestemt taushetsplikt.

Partene har rett til å bli underrettet om et forvaltningsvedtak så fort som mulig, jf. § 27 første ledd. Dersom en mindreårig over 15 år er part i saken og blir representert av verge, skal forvaltningsorganet også direkte informere den mindreårige.

4.4.2.2 Vergemålsloven

Vergemålsloven § 40 setter en grense på 14 år for at den mindreårige ska ha rett til å bli hørt i avgjørelser som gjelder den umyndiges økonomiske forhold. Overfor den umyndiges medbestemmelsesrett i personlige forhold gjelder reglene i barnelovens § 31, det vi si en grense på 7 år før barnet har rett til å bli hørt.

I forhold til asylsaken er det den mindreårige selv som bestemmer hvorvidt han skal søke asyl. Det er ikke noe vilkår i utlendingsloven at vergen må samtykke til dette. Retten til verge utløses nettopp av det faktum at den mindreårige har ankommet landet og søkt asyl.⁹² Dette kan gi en indikasjon på hvilket nivå man bør legge seg på når det gjelder barnets rett til å bli hørt i forhold til beslutninger angående selve asylsaken. Når barnet har rett til på egen hånd å søke asyl, bør det også få ha ganske stor innvirkning på beslutninger som har betydning for asylprosessen. Vergen kan blant annet ikke hindre asylsøkeren fra å påklage avslag på asylsøknaden.

---

⁹²Hanne M. Slotsvik: *Vergeordningen for enslige mindreårige asylsøkere*. Institutt for privatretts stensilsérie nr. 153 s. 187.

4.4.2.3 Barneloven

Barneloven inneholder bestemmelser om barns rett til å bli hørt. Barneloven § 31 lyder slik: ”Etter kvart som barnet blir i stand til å danne seg egne synspunkt på det saka dreiar seg om, skal foreldra høyre kva barnet har å seie før dei tek avgjerd om personlege tilhøve for barnet. Dei skal leggje vekt på det barnet meiner alt etter kor gammalt og modent barnet er. Det same gjeld for andre som barnet bur hos eller som har med barnet å gjere.”

§ 31annet ledd inneholder konkrete bestemmelser om når retten til å bli hørt inntreir. Etter annet ledd har barnet etter fylte 7 år rett til å si sin menig før det blir fattet vedtak om personlege forhold. Når barnet har fylt 12 år skal det legges stor vekt på hva barnet mener. Første ledd inneholder generelle bestemmelser som i en viss grad innebærer skjønn i forhold til alder og modenhet. Skjønnsmomentet må også innfortolkes i annet ledd i forhold til hvilken vekt man skal tillegge barnets mening. Dersom barnet ikke blir hørt i saken foreligger det en saksbehandlingsfeil som kan føre til opphevelse av avgjørelsen.⁹³

Barnelovens bestemmelse gjelder i forhold til alle som har med barns personlige forhold å gjøre, jf, § 31 første ledd siste punktum. Barnelovens bestemmelse gjelder kun avgjørelser som gjelder personlige forhold. Dette innebærer at økonomiske forhold holdes utenfor medbestemmelsesretten etter barneloven. For økonomiske forhold er det vergemålsloven § 40 som får anvendelse.

Barneloven § 32 gir mindreårige som har fylt 15 selvbestemmelsesrett på to områder. Etter fylte 15 har den mindreårige rett til alene å beslutte valg av utdanning, og til å melde seg inn og ut av foreninger.⁹⁴ Man kan ikke slutte fra denne bestemmelsen at det motsatte da gjelder før barnet fyller 15. Den mindreåriges medbestemmelsesrett vil komme inn som momenter også her.

---

⁹³ Lucy Smith, Peter Lødrup: *Barn og foreldre 6. utg.* Gyldendal Akademisk 2004 s. 96.

⁹⁴ Lucy Smith, Peter Lødrup: *Barn og foreldre 6. utg.* Gyldendal Akademisk 2004 s. 98.

4.4.2.4 Utlendingsloven

Etter norsk rett skal alle asylsøkere gjennom et asylintervju. Gjennom dette intervjuet får asylsøkeren mulighet til å fremme sin sak, og forklare hvorfor han kvalifiserer til asyl. De opplysninger som gis til politiet i intervjuet vil danne grunnlaget for behandlingen av asylsøknaden. I saker som omfatter enslige mindreårige asylsøkere skal barnets verge eller fullmektig være med på intervjuet, jf. utlendingsforskriften § 54 sjette ledd. Gjennom bestemmelsen om at verge skal være tilstede ved asylintervju av enslige mindreårige asylsøkere styrker man også retten til barnet til å få uttale seg. Barnet har en representant sammen med seg som skal sørge for at barnet også i realiteten gis mulighet til å uttale seg og ytre sine meninger.

4.4.2.5 Lov om trdomssamfunn og ymist anna

I forhold til hvorvidt et barn skal meldes inn eller ut av et trossamfunn skal barnet etter det har fylt 12 år ha rett til å få uttale seg om saken, jf. lov om trdomssamfunn § 6 fjerde ledd. Etter at barnet har fylt 15 kan det selv melde seg inn og ut av trossamfunn uten foreldre eller verges samtykke, jf. lovens § 3.

4.5 Retten til skolegang

Etter barnekonvensjonen artikkel 28 anerkjenner partene barnets rett til utdanning. Mindreårige har behov for emosjonell og intellektuell stimulering. Skolegang blir på denne måten en viktig del av den omsorg den mindreårige har krav på. Etter artikkelens ordlyd fremgår det at det skal legges vekt på individuell tilpassning.

4.5.1 Grunnskoleopplæring

Retten til grunnskoleopplæring er gitt i opplæringslova § 2-1. Denne bestemmelsens første ledd gir rett og plikt til grunnskoleopplæring. Annet ledd fastslår at denne retten utløses når ”det er sannsynlig at barnet skal være i Norge i meir enn tre månader. Plikten til grunnskoleopplæring byrjar når opphaldet har vart i tre månader.”

Retten til grunnskoleopplæring inntretr altså først når det er sannsynlig at barnet skal være i Norge i mer enn tre måneder. Det kan i denne sammenheng stilles spørsmål om denne bestemmelsen strider mot ikke-diskrimineringsforbudet i barnekonvensjonens artikkel 2. Prinsippet innebærer at ingen barn skal forskjellsbehandles på grunn av nasjonalitet og lignende.

Retten til skolegang er en rettighet som tidsmessig strekker seg over en lang periode. Retten til skolegang er sentral av den grunn at barnet kommer alene til landet uten nettverk, og vil ha behov for sosiale kontakter. Gjennom skolegang kan slikt nettverk bygges. Skolegang er videre en viktig faktor for at barna skal komme inn i en vanlig hverdagssituasjon. Å sitte på mottak over lengre tid uten særlig forpliktelser, og uten noe særlig kontakt med omverdenen er ikke en god situasjon for et barn i en allerede utsatt stilling. Skolegang for enslige mindreårige asylsøkere er en viktig del av den rehabilitering som asylsøkerbarn ofte har behov for. Å sette et krav om at oppholdet må antas å skulle vare over tre måneder for rett til skolegang kan slå uheldig ut og være til skade for barnet.

De fleste som kommer til landet som mindreårige asylsøkere vil få en oppholdstid i landet på mer enn tre måneder da saksbehandlingstiden normalt er lenger. Dermed inntretr retten til grunnskoleopplæring før tre måneder har gått i og med at det er sannsynlig at barnet skal være i Norge i mer enn tre måneder, jf. § 2-1 annet ledd. Retten til skolegang etter opplæringslova må derfor kunne sies å tilfredsstillere kravene etter barnekonvensjonen, og ikke stride mot ikke-diskrimineringsprinsippet.

Opplæringslova § 2-8 første ledd gir elever i grunnskolen rett til norskopplæring: ”Elevar i grunnskolen med anna morsmål enn norsk og samisk har rett til særskild norskopplæring til dei har tilstrekkeleg dugleik i norsk til å følge den vanlege opplæringa i skolen.” Rett til norskopplæring for asylsøkerbarn frem til de kan følge vanlig undervisning er grunnleggende for at barna skal kunne ha noe faglig utbytte av skolen. Ikke bare er det viktig for faglig utvikling, men også for integrering i samfunnet er språk en viktig faktor. I tillegg til at barna har rett til norskopplæring skal de, såfremt det lar seg gjennomføre, få undervisning på sitt eget morsmål inntil de kan nok norsk til å følge ordinær undervisning.⁹⁵

4.5.2 Videregående opplæring

”Ungdom som har fullført grunnskolen eller tilsvarende opplæring, har etter søknad rett til tre års heiltids vidaregåande opplæring”, jf. opplæringslova § 3-1. Etter forskrift til opplæringslova § 6-9 første ledd er det et vilkår at søkeren har lovlig opphold i landet. Etter annet ledd er det gjort unntak for mindreårige asylsøkere. Disse kan tas opp til vidaregåande opplæring, men har ikke rett til å fullføre skoleåret dersom de får avslag på søknaden.

Mindreårige asylsøkere har samme rett som norske elever til vidaregåande opplæring. Dette innebærer at de må oppfylle kravet om grunnskole eller tilsvarende opplæring for å få opptak til vidaregåande opplæring.

Minoritetsspråklige elever i den vidaregåande skolen har ikke lovfestet rett til norskopplæring slik elever i grunnskolen har, jf. opplæringsloven § 2-8 første ledd. Etter opplæringslova § 5-1 har ”Elevar som ikkje har eller som ikkje kan få tilfredsstillande utbytte av det ordinære opplæringstilbodet,... rett til spesialundervisning.” Fylkeskommunen har ansvar for at den enkelte elev skal få et undervisningstilbud tilpasset

---

⁹⁵ St.meld. nr. 25 (1998-99) *Morsmålsopplæring i grunnskolen*.

sine evner.⁹⁶ For språklige minoriteter som ikke kan norsk, blir norskopplæring derfor vesentlig for at de skal kunne ha utbytte av undervisningen. I forhold til språkopplæring av språklige minoriteter i den videregående skolen finnes det en tilskuddsordning.²² Målet med ordningen er å bidra til at det gis ekstra språkopplæring.⁹⁷ Selv om retten til norskopplæring ikke direkte er sikret gjennom lovgivningen, må bestemmelsene om spesialopplæring og tilskuddsordningen sies å sikre språklige minoriteter også en tilfredsstillende rett til videregående opplæring på lik linje med norske barn.

Ungdom mellom 16-18 som bor i statlige mottak med utdanning tilsvarende norsk grunnskole kan få opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter de regler som gjelder for voksne asylsøkere.⁹⁸

4.6 Religionsfrihet

Barnekonvensjonen artikkel 14 fastslår retten til religionsfrihet. Partene skal etter bestemmelsens 1. ledd ”respekttere barnets rett til ... religionsfrihet.” Etter 3. ledd kan friheten til å gi uttrykk for sin religion eller overbevisning ”bare undergis de begrensninger som er fastsatt ved lov og som er nødvendige for å beskytte offentlig trygghet, orden, helse eller moral eller andres grunnleggende rettigheter og friheter.” Barns selvbestemmelsesrett overfor spørsmål om religion er et vanskelig spørsmål, og mange stater har reservert seg i forhold til artikkel 14.⁹⁹

Asylsøkerbarn kommer oftest fra kulturer med annen religion enn flertallet har i Norge, og de skal ha rett til fortsatt å utøve sin religion. Religion er ofte nært knyttet sammen med, og en stor del av, et lands kultur. Retten til religionsfrihet kan derfor være viktig for barnets

---

⁹⁶ http://www.fylkesmannen.no/fmt_hoved_enkel.asp?tgid=3819&gid=32072.

⁹⁷ Utdanningsdirektoratet: *Rundskriv Udir-tilskudd 1-2005*.

⁹⁸ Utdanningsdirektoratet: *Rundskriv Udir-tilskudd 7-2005*.

⁹⁹ Lucy Smith, Peter Lødrup: *Barn og foreldre 6. utg.* Gyldendal Akademisk 2004 s. 99.

kontakt med det samfunn det opprinnelig kommer fra. Bestemmelsen kan derfor ikke ses atskilt fra bestemmelsen i artikkel 30 som omhandler retten til egen kultur. Artikkel 30. som lyder som følger: ”I stater hvor det finnes etniske, religiøse eller språklige minoriteter eller personer som tilhører en urbefolkning, skal et barn som tilhører en slik minoritet eller urbefolkningen, ikke nektes retten til sammen med andre medlemmer av sin gruppe å leve i pakt med sin kultur, bekjenne seg til og utøve sin religion, eller bruke sitt eget språk.” Artikkel 14 om religionsfrihet kan ses på som en spesialbestemmelse i forhold til den rett barnet har til å nyte godt av sin egen kultur etter artikkel 30.

4.6.1 Norsk rett

I norsk lovgivning er retten til religionsfrihet inntatt i Grunnlovens § 2 første ledd: ”Alle Indvaanere af Riket have fri Religionsøvelse”. Selv om bestemmelsen her referer seg til rikets ”Indvaanere” er det klart at bestemmelsen omfatter alle som oppholder seg i Norge.

Etter Lov om Truomssamfunn og ymist anna 13. juni nr. 25 § 3 kan den som er over 15 år melde seg inn eller ut av trossamfunn. Under denne alder er det foreldrene som bestemmer hvorvidt barnet skal være del av et trossamfunn, jf. § 6 første ledd. Etter tredje ledd kan barnets verge foreta slik beslutning for barnet når ingen har foreldreansvaret for barnet. Etter bestemmelsens fjerde ledd skal barnet når det har fylt 12 år få anledning til å uttale seg om innmeldingen eller utmeldingen.

Den som ikke tilhører den norske kirke har rett til fri fra arbeid eller skolegang, tjenesteplikt og lignede i opptil to dager hvert år i forbindelse med religiøse høytider i forbindelse med sin religion, jf. lov om truomssamfunn § 27a. Den samme retten til fritak fra undervisning i forbindelse med religiøse høytidsdager fremgår også av opplæringslova § 2-11 annet ledd. Det er etter opplæringslova ikke satt den begrensing på to dager som er gitt i lov om truomssamfunn. Etter opplæringslova har elevene rett til etter søknad ”å vere borte frå skolen dei dagane trussamfunnet deira har helligdag.” Et vilkår for å få fri er derimot satt i annet punktum. Barna må under fraværet få nødvendig undervisning slik at de kan følge med i den vanlige undervisningen etter at permisjonen er over.

4.6.1.1 Rett til fritak fra religionsundervisning

Faget Kristendomskunnskap med religions- og livssynsorientering (KRL) ble innført i grunnskolen i 1997. I 2002 ble reglene for fritak fra undervisningen forenklet. Det innebar at fritak kun kunne gjøres for deler av faget som eleven eller dens foresatte opplevde som en utøvelse av en annen religion enn den de selv tilhører. For eksempel kunne man slippe å delta i bønneopplesninger og lignende, men man kunne ikke få fritak fra selve undervisningen. Den innskrenkede retten til fritak ble møtt med stor mottstand og saken gikk gjennom hele det norske rettssystemet. 22. august 2001 ble staten frifunnet i Høyesterett. Saken ble derimot fremmet for FNs menneskerettighetskomité, og denne kom til en annen konklusjon.¹⁰⁰ Menneskerettighetskomiteen kom til den konklusjon at opplæringslovens regler om fritak stred mot FN-konvensjonen om sosiale- og politiske rettigheter art. 18 nr 4.

Komiteen kom fram til, i uttalelse av 3. november 2004, at den snevre muligheten for unntak fra religionsundervisningen var i strid med EMK fordi undervisningen ikke kunne sies å være gjort på en nøytral og objektiv måte, og at heller ikke fritakssystemet var nøytralt og objektivt. De foresatte var gjennom ordningen nødt til å sette seg inn i enkeltdeler av faget, og dette kunne man ikke kreve at foreldrene. I Rundskriv F 02-05 foreslo regjeringen at det skulle foretas endringer slik at opplæringslovas bestemmelser om religionsundervisningen skulle komme i samsvar med de rettigheter som følger av konvensjonen.

I Inst. O nr. 104 (2004-2005) kom flertallet til at det er viktig å imøtekomme FN-komiteens uttalelse, og fremmet følgende forslag: ”Stortinget ber Regjeringen legge fram forslag til nye bestemmelser i opplæringslova og friskolelova angående religionsundervisningen slik

---

¹⁰⁰Kommunal- og regionaldepartementet: *Rundskriv F - 02-05*.

at disse kommer i samsvar med Menneskerettighetskomiteens uttalelse”¹⁰¹ I Ot.prp. nr. 91. (2004-2005) er det gitt forslag til ny lov som harmonerer med de krav EMK stiller.

Stortinget vedtok 8. juni 2005 endringer i opplæringslova. Lovendringene trådte i kraft 17. juni 2005. Etter endringene er henvisningen til grunnskolens kristne formålsparagraf i § 1–2 tatt bort. Retten til fritak fra aktiviteter som kan oppfattes som religionsutøvelse er skilt ut i en egen paragraf for å gjøre det klart at retten til fritak ikke bare gjelde gjelder i KRL – faget, men også ellers i skolen. I opplæringslova § 2-3a er det nå nedfelt at det kan gis melding om fritak fra aktiviteter som den enkelte oppfatter som støtende eller krenkende ut fra egen religion eller eget livssyn, i tillegg til at det kan gis fritak fra aktiviteter som blir oppfattet som religionsutøvelse eller tilslutning til annet livssyn. Meldingen om fritak må være skriftlig. Skolen skal årlig informere elever, og foresatte til elever under 15 år om fritaksreglene.¹⁰²

5 Sammenfatning og vurderinger

Målet med avhandlingen var å se hvorvidt barnekonvensjonens rettigheter er gjennomført i norsk rett. Etter gjennomgangen er min konklusjon at konvensjonsforpliktelsene er vel gjennomført i norsk rett. Barnekonvensjonen inneholder likevel kun minimumsstandarder, og det er alltid rom for ytterligere forbedringer. Det er klart forhold som kunne vært ennå bedre en hva tilfellet er i dag. At barnkonvensjonens bestemmelser er gjennomført i norsk rett bør ikke bli noe sovepute i forhold til det videre arbeid med enslige mindreårige asylsøkeres rettigheter.

---

¹⁰¹ *Innst.O.nr.104 (2004-2005).*

¹⁰² Utdannings og forskningsdepartementet: *Rundskriv F-08-05: Informasjon om endringer i opplæringsloven og friskoleloven o.a.: Om faget kristendoms-, religions- og livssynskunnskap og rett til avgrenset fritak.*

Retten til alternativ omsorg for enslige mindreårige asylsøkere er et samspill mellom flere instanser. Både vergen og mottaket har en plikt til å yte omsorg og informasjon til barnet. Advokaten skal hjelpe til med det juridiske og barnevernet skal grip inn dersom det finner at barnet ikke får tilstrekkelig omsorg.

Vergeordningen har i dag svakheter, og er en av årsakene til at mange enslige mindreårige asylsøkere blir sittende lenger i mottak enn nødvendig. Gjennom forslag til ny lov om vergemål, NOU 2004: 16, er det foreslått endringer som forhåpentligvis kan føre til at saksbehandlingstiden reduseres. Å få ned saksbehandlingstiden må være et viktig mål. Barna har ofte opplevd opprivende situasjoner før de ankom landet, og de har levd med mye usikkerhet og utrygghet. Å skaffe barna ro og trygghet angående fremtiden er viktig. Det finnes retningslinjer på at asylsøkerbarna skal prioriteres hva angår asylsøknaden, men så lenge det mangler verger blir dette noe illusorisk.

Advokatorordningen har etter mitt syn den svakhet at aldersundersøkelse kan gjennomføres før den mindreårige har fått oppnevnt advokat. Ordningen med aldersundersøkelse er omstridt og kritisert fra flere hold. Man skal ikke se bort fra at mindreårige og verger kan ha motsatt seg slik undersøkelse uten å være klar over hvilke konsekvenser en slik nektelsen kan ha. Dette er vanskelige spørsmål, og kan også være problematisk for vergen dersom han ikke har fått tilstrekkelig opplæring og informasjon.

Barnekonvensjonen innebærer en plikt til å forsøke å gjenforene barn og foreldre, og til å legge forholdene til rette for at familiemedlemmer kan opprettholde kontakten. Utlendingsloven og praksis fra Den europeiske menneskerettighetsdomstol i forbindelse med EMK artikkel 8, gir rett til familiegjenforening såfremt gjenforening ikke kan skje på en trygg måte i hjemlandet eller annet tredjeland. Man regner med at familiegjenforening i hjemlandet som utgangspunkt vil være det beste for barnet. Norske myndigheter jobber med å utarbeide bedre prosedyrer og rutiner for oppspring og gjenforening.

Et forhold man kan kritisere i forhold til familiegjenforening er at enslige mindreåriges søknader om familiegjenforening ikke prioriteres slik det gjøres i forhold til asylsøknaden. Saksbehandlingstiden kan derfor bli lang. Retten til å være sammen med sine foreldre/foresatte er viktig for barnet. Gjennom samvær med disse skaper man trygghet og forutsigbarhet for barnet. Barn har behov for stabile omsorgspersoner, og barnets beste er i de fleste tilfeller å være sammen med sin familie.

Retten for barn til å bli hørt finner jeg at må sies å være i god overensstemmelse med de krav barnekonvensjonen stiller. Barn er i saker som angår dem gitt en rett til å bli hørt. Barns rett og behov for å bli hørt er tatt på alvor, og lovverket gir grundige regler som sikrer denne rettigheten.

Asylsøkerbarn er sikret skolegang nå de oppholder seg i landet. De er gitt rett til undervisning på lik linje med norsk barn. Retten til norskopplæring og morsmålsopplæring skal sikre at disse vil kunne få utbytte av undervisningen. Retten til utdanning er således knyttet til at barnet faktisk har mulighet til å lære noe. Opplæringslovas bestemmelser fyller etter mitt syn de krav som barnekonvensjonen stiller.

Retten til religionsfrihet er i vår lovgivning ansett som en så sentral rettighet at den er nedfelt i Grunnloven. Bestemmelser ellers i vårt lovverk fastsår den enkeltes rett til selv å velge hvilket trossamfunn man vil være en del av. Det gis også rett til fri fra jobb og skole i forbindelse med religiøse høytidsdager, og dermed også mulighet til å utøve sin religion. Skolebarn kan videre få fritak fra aktiviteter i skolen som vil kunne virke støtende eller krenkende ut fra deres religion. Disse bestemmelsene må kunne ses på som en bekreftelse på at enhver i Norge har rett til å utøve sin religion. Norsk lovgivning må etter dette kunne sies å oppfylle de krav til religionsfrihet som barnekonvensjonen setter.

Gjennom avhandlingen har jeg funnet at barnekonvensjonens krav er oppfylt i norsk rett. Det finnes klart rom for forbedringer av de regler som er i dag. På flere av områdene er myndigheten klare over problemene, og det jobbes med å forbedre barnas rettigheter.

Dagens fokus på menneskerettighetenes stiling i norsk rett tyder også på at disse rettighetene vil bli tillagt sterk vekt, og at deres gjennomslagskraft vil øke.

Litteraturliste

- Bonus Pater Familias; *Festskrift til Peter Lødrup*. Gyldendal akademisk 2002.
- Runa Bunæs, Kristin Ottesen Kvigne, Bjørn Vandvik: *Utlendingsrett*. Universitetsforlaget 2004.
- Anne Margrete Grøslund: *Barnekonvensjonen: rettigheter for barn i Norge*. Redd Barna og TANO A. S 1993.
- Elise Kipperberg(red.): *Barn som asylsøkere: elle, melle, deg fortelle...* Universitetsforlaget AS 1996.
- Erik Møse: *Menneskerettigheter*. Cappelen Akademisk Forlag 2002.
- Anne Robberstad: *Bistandsadvokaten 2. utg.* Universitetsforlaget AS 2002.
- Morten Ruud og Geir Ulfstein: *Innføring i folkeretten*, Tano Aschehoug 1998.
- Erik Røsæg: *Asylsøkerbanrs sosiale rettigheter*. Lov og Rett 1998 s. 1998 s. 141.
- Lucy Smith: *Foreldremyndighet og barnerett*. Universitetsforlaget 1980.
- Øystein Stette (red.): *Opplæringslova og forskriftet med forarbeider og kommentarer*. PEDLEX Norsk skoleinformasjon 2004.
- Morten Ruud og Geir Ulfstein: *Innføring i folkeretten*, Tano Aschehoug 1998.

Forarbeider

- Høringsuttalelse NOU 2004:20*: ny utlendingslov. Datatilsynet.
- Innst.O.nr.104 (2004-2005)*: Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om lov om endringer i opplæringslova og friskolelova.
- NOU 2004: 20*: ny utlendingslov
- NOU 2004: 16*: ny vergemålslov
- Ot.prp. nr. 46 (1987-88)*: Utlendingslova.
- St.meld. nr. 25 (1998-99)* Morsmålsopplæring i grunnskolen.

Retningslinjer, rundskriv o.l.

Faglige retningslinjer for arbeidet med enslige mindreårige i statlig mottak, Utlendingsdirektoratet november 2000.

Rundskriv F-02-05, Kommunal- og regionaldepartementet: *KRL-faget og uttalelse fra FNs Menneskerettskomite om brudd på FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter – skolenes oppfølging.*

Rundskriv F-08-05, Utdannings og forskningsdepartementet: *Informasjon om endringer i opplæringsloven og friskoleloven o.a.: Om faget kristendoms-, religions- og livssynskunnskap og rett til avgrenset fritak.*

Rundskriv H-21/04, Kommunal- og regionaldepartementet: *advokatbistand.*

Rundskriv UDI 02-41 SODA: *Søknad om familiegjensforening der herboende er mindreårig og er innvilget oppholdstillatelse på humanitært grunnlag – utlendingsforskriften § 24 annet ledd.*

Rundskriv UDI 2004-028 ASA: *alderstesting.*

Rundskriv UDI 2005–049 ASA: *Retningslinjer for arbeidet med enslige mindreårige asylsøkere i ankomstfasen.*

Rundskriv Udir-tilskudd 1-2005: Grunnskoleopplæring av barn og unge i statlege asylmottak og statstilskot til opplæring for språklege minoritetar i grunnskolen.

Elektroniske kilder

Alderstesting

Artikkel om alderstesting

http://www.reddbarna.no/default.asp?V_ITEM_ID=8186

Alternativ omsorg

Barneverntjenesten:

<http://odin.dep.no/bld/norsk/dok/regelverk/rundskriv/004021-990097/dok-bn.html>

Enslige mindreårige i mottak.

<http://www.udi.no/templates/Page.aspx?id=2924>

Justis og politidepartementet: orientering til hjelpeverger:

<http://www.dep.no/jd/norsk/regelverk/rundskriv/012001-110004/index-dok000-b-n-a.html>

Veiledning til verger for enslige mindreårige asylsøkere:

http://odin.dep.no/filarkiv/178463/veiledning_til_verger.pdf

Fakta

Hvem er ISS: http://www.iss-ssi.org/About_ISS/about_iss.html

UNHCR-informasjon

<http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/basics>

Familiegjenforening

Utlendingsdirektoratet.

<http://www.udi.no/templates/Page.aspx?id=6676>

Generelle artikler o.l.

Artikkel av Erna Solberg og Laila Dovøy.

<http://www.odin.no/odinarkiv/norsk/krd/2004/taler/016081-090180/dok-bn.html>

Artikkel av Trygve G. Nordby, direktør i Utlendingsdirektoratet (UDI) 22.07.03:

<http://www.udi.no/templates/Uttalelse.aspx?id=7022>

UDI: fakta om enslige mindreårige asylsøkere:

<http://www.udi.no/templates/Page.aspx?id=5286>

Utlendingsdirektoratets saksbehandlingsrutiner for enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger:

<http://www.udi.no/upload/ASA/UDIs%20saksbehandlingsrutiner%20for%20arbeidet%20med%20enslige%20mindreårige%20asylsøkere%20og%20flyktninger,%20september%202005.pdf>

Skolegang

Norskopplæring:

http://www.fylkesmannen.no/fmt_hoved_enkel.asp?tgid=3819&gid=32072

Rundskriv om endringer i opplæringslova.

<http://odin.dep.no/kd/norsk/dok/regelverk/rundskriv/045051-250040/dok-bu.html>

Religionsfrihet

Om KRL-faget og fritak fra undervisning:

<http://odin.dep.no/kd/norsk/dok/regelverk/rundskriv/045071-250007/dok-bn.html>

Lovregister

Lov 17. mai 1814 Kongeriket Norges Grundlov

§§ 2, 110C

Lov 22. mai 1902 nr. 10 Almindelig borgerlig straffelov

§§ 135A, 144

Lov 22. april 1927 nr. 3 om vergemål for umyndige

§§ 1, 3, 13, 17, 16, 17, 30a, 38, 39, 40

Lov 10. februar 1969 om behandlingsmåten i forvaltningssaker(forvaltningsloven)

§§ 2, 11a, 11d, 13, 16, 17, 18, 27

Lov 13. juni 1969 nr. 25 om trdomssamfunn og ymist anna

§§ 3, 6,

Lov 8. April 1981 nr. 7 om barn og foreldre(barnelova)

§§ 31, 32, 48

Lov 19. November 1982 nr. 66 om helsetjenesten i kommunene

§1-1

Lov 24. juni 1988 nr. 64 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her

§§ 3, 4, 7, 11, 12, 15, 16, 42, 43, 55

Lov 13. desember 1991 nr. 81 om sosiale tjenester m.v.

§ 1-2

Lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester

§§ 1-1, 1-2, 1-3, 4-1, 4-2, 8-1, 9-9

Lov 17. juli om grunnskolen og den videregående opplæringa

§§ 1-2, 2-1, 2-3a, 2-8, 2-11, 3-1, 5-1, 6-9

Lov 21. mai 1999 om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett

§§ 1, 2, 3

Lov 2 juli 1999 nr. 63 om pasientrettigheter

§ 3-4

Konvensjoner

Barnekonvensjonen

Artikkel: 1, 2, 3, 7, 9, 10, 12, 14, 20, 22, 28, 30, 43, 44

EMK

Artikkel: 14, 8

Flyktningekonvensjonen

Artikkel: 1A, 33

Forskrifter

Forskrift om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsforskriften)

§§ 22, 23, 24, 43, 54, 55a, 145a

Dommer

EMD-dommer:

Marckx v. Belgia, A 31 (1979).

Abdulaziz, Cabales og Balkandi v. UK, A94 (1995).

Gül v. Sveits, RJD 1996 s. 159.

Norsk rettspraksis:

Rt. 1995 s. 72

Rt. 2005 s. 833